

schakel in de verspreiding van mensenrechten

**Mensenrechteneducatie in
Niet-confessionele
zedeleer
Tweede graad
(try-out-versie juni 2011)**

vormen vzw

Met steun van de
Vlaamse overheid

expertisecentrum mensenrechten- & kinderrechteneducatie Vlaanderen

MENSENRECHTENEDUCATIE IN HET VAK NIET-CONFESSIONELE ZEDENLEER TWEDE GRAAD SO

COLOFON

Dit is een educatief pakket voor de integratie van mensenrechteneducatie in het vak niet-confessionele zedenleer in de tweede graad van het S.O.

Dit pakket werd gerealiseerd voor **vormen vzw** door Mieke Verwaest
Met dank aan Sigi Van Gaever, Anouk Leys, Audry Swinnen, Frederik Polfliet, Karine Ruysen, Ann Smedts en hun leerlingen voor het uittesten van onze materialen

Verantwoordelijke uitgever

vormen vzw
Expertisecentrum voor mensenrechten- en kinderrechteneducatie
Patriottenstraat 27
2600 Antwerpen
Tel. 03 293 82 15 – fax 02 611 75 18
E-mail mensenrechteneducatie@vormen.org

www.vormen.org

ISBN

© 2011 vormen vzw

Met steun van de
Vlaamse overheid

De Vlaamse Gemeenschap kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor de inhoud van dit pakket.

Inleiding

Naar een onderwijs doordrongen van mensenrechten

Onze jarenlange ervaring met mensenrechteneducatie in onderwijs leert ons dat mensenrechten op school steeds vaker behandeld worden in het kader van een projectweek of een projectdag. Een occasionele gelegenheid waarbij mensenrechten eventjes in de kijker worden geplaatst, maar ook even snel weer verdwijnen.

Interessanter zou het zijn om mensenrechteneducatie te integreren in de verschillende vakken en zo te komen tot een onderwijs doordrongen van mensenrechten.

Een zoektocht naar de raakpunten tussen de vakgebonden inhouden en mensenrechteneducatie leerde ons al snel dat het perfect mogelijk moet zijn om mensenrechten te integreren in de dagelijkse klaspraktijk van bijna alle vakken. Werken aan een mensenrechtenhouding hoeft dan voor de leerkracht geen extra- belasting te vormen die bovenop de verplichte leerstof komt. Het maakt er gewoon deel van uit. De doelstellingen van mensenrechteneducatie worden op die manier als het ware opgenomen in de vakgebonden doelstellingen van een bepaald vak.

Voor het vak niet-confessionele zedenleer was de link met mensenrechteneducatie uiteraard niet ver te zoeken. Mensenrechten lopen als het ware als een rode draad door het hele curriculum van NCZ. Vormen vzw ging op zoek naar enkele verticale leerlijnen (zie verder) en ontwikkelde voor elk van deze leerlijnen een aantal interactieve, innovatieve methodieken voor de 1ste, de 2de en de 3de graad waarbij leerlingen binnen het vak NCZ aan den lijve ondervinden waar mensenrechteneducatie om gaat.

Het resultaat zijn 3 pakketten, respectievelijk voor de 1ste, de 2de en de 3de graad, met telkens een 15-tal activiteiten die zowel inhoudelijk als methodisch interessant en vaak vernieuwend materiaal leveren voor leerkrachten NCZ die hun leerlingen vanuit ethisch standpunt bewust willen leren omgaan met de rechten van de mens.

Bij de ontwikkeling van deze methodieken werden zowel de specifieke procesdoelen van NCZ als de vakoverschrijdende eindtermen steeds in het achterhoofd gehouden. Achteraan in elk van de 3 pakketten wordt dan ook nog eens expliciet vermeld welke procesdoelen en vakoverschrijdende eindtermen gerealiseerd worden bij het werken met deze methodieken.

Inhoudstafel

VERTICALE LEERLIJNEN MENSENRECHTENEDUCATIE IN NCZ	5
1. MENSEN- EN JONGERENRECHTEN IN HET ALGEMEEN	7
METHODIEK 1: WWW.RECHTISNIETKROM.BE	7
2. ONTSTAAN VAN MENSENRECHTEN	9
METHODIEK 2: MENSENRECHTEN, WIE VERZINT HET?	9
3. RECHTEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	13
METHODIEK 3: IK WIL, IK MAG, IK MOET.....	13
4. TOEPASSINGEN EN SCHENDINGEN VAN RECHTEN	25
METHODIEK 4: HEEFT IEDEREEN RECHT OP JONGERENRECHTEN?	25
5. JONGERENRECHTENORGANISATIES EN MILLENNIUMDOELEN	29
METHODIEK 5: WIE WERKT ER MEE AAN MENSENRECHTEN?	29
6. RECHT OP ONDERWIJS	40
METHODIEK 6: GANZENBORDSPEL: BEHAAL EEN DIPLOMA	40
7. PERSOONLIJKE IDENTITEIT - VERSCHIEDENHEID	48
METHODIEK 7: ZOEKEN NAAR OVEREENKOMSTEN EN VERSCHILLEN ONTDEKKEN	48
8. DISCRIMINATIE	49
METHODIEK 8: EEN VREEMDE EEND IN DE BIJT	49
9. ARMOEDE	50
METHODIEK 9: HOROSCOOP VAN DE ARMOEDE.....	50
METHODIEK 10: ARMOEDEWEB.....	55
10. WERELDHANDEL	59
METHODIEK 11: GEVECHT OM GELD EN MACHT	59
METHODIEK 12: DE EERLIJKE HANDEL QUIZ.....	64
11. ONGELIJKE BEHANDELING OP BASIS VAN GENDER EN LEEFTIJD	74
METHODIEK 13: LOON NAAR WERK OF ANTONIO EN ALI.....	74
12. PROCESDOELEN EN VOET	79
13. BIBLIOGRAFIE	83

Verticale leerlijnen mensenrechteneducatie in NCZ

	Mensen- en kinderrechten algemeen	Mensenrechten organisaties	Wereldhandel Armoede Vluchtelingen	Vooroordelen- discriminatie Gelijkheid- verscheidenheid	Specifieke mensen- of kinderrechten
1ste graad	Werken met de kinderrechtenkeningen	PP-presentatie mensenrechten-organisatie	De taalbarrière	Het digitale vooroordelenspel Etiketten	Kinderarbeid Inleefspel: Van plantage tot atelier
	Van 'nodig of leuk?' tot kinderrechten in de krant		De vluchteling	Ik ook	Straatkinderen Computerspel: 'Pecas in Cyberstreet
	Kinderrechten bekendmaken via posters				Straatkinderen Reportage 'Napels zien'
	Rechten uitbeelden Rechten spelen				
	Kinderrechtenspelen				
	Waar komen mensenrechten vandaan?				
	Computerspel: www.ikenijenzij.be				
2de graad	www.rechtisnietkrom.be	www.rechtisnietkrom.be	Horoscoop van de armoede	www.rechtisnietkrom.be	Recht op onderwijs Ganzenbordspel: Behaal een diploma
	Mensenrechten, wie verzint het?	Wie werkt er mee aan mensenrechten?	Armoedeweb	Zoeken naar overeenkomsten en verschillen ontdekken	
	Ik wil, ik mag, ik moet		Gevecht om geld en macht	Een vreemde eend in de bijt	
	Heeft iedereen recht op jongerenrechten?		De Eerlijke handel quiz	Loon naar werk of Antonio en Ali	

3 ^{de} graad	Ontwerp eens een land	Wie bepaalt de regels bij de WTO	Het suikerspel, minder zoet dan het lijkt	Zet één stap vooruit	De doodstraf Over de doodstraf
	Mensenrechten in conflict met elkaar		Wie bepaalt de regels bij de WTO	Een wedstrijdje Euro-moppen tappen	Kindsoldaten Bordspel kindsoldaten
				Begroetingen	
				Cultionary	
				Guess who's coming to dinner	
				Een antwoord geven op racisme	

1. Mensen- en jongerenrechten in het algemeen

Methodiek 1: www.rechtisnietkrom.be

Doelstellingen:

- inzicht verwerven in het ontstaan van mensen- en kinderrechten.
- beseffen dat mensenrechten een universeel gegeven zijn.
- toepassingen en schendingen van kinderrechten herkennen.
- beseffen dat kinderrechten niet voor iedereen vanzelfsprekend zijn.
- inzicht krijgen in het ontstaan van vooroordelen en discriminatie en zich bewust zijn van hun eigen gedrag hieromtrent
- Zich bewust zijn van hun eigen rechten en verantwoordelijkheden en bereid zijn hierover te reflecteren.
- Inzien dat mensen- en jongerenrechten een gedeelde verantwoordelijkheid zijn van een land/regering en zijn inwoners.
- kennismaken met een aantal organisaties/personen die zich inzetten voor het verwezenlijken en het naleven van mensenrechten bij ons en elders.
- kennismaken met en het belang inzien van de millenniumdoelstellingen in de realisatie van mensenrechten en kinderrechten wereldwijd.
- zich bewust zijn van hun mogelijke rol in de realisatie van de universele mensen- en jongerenrechten

Tijd: van 1 tot 6 lesuren, afhankelijk van het aantal modules dat je wil behandelen (zie onder)

Groepsgrootte: afhankelijk van het aantal computers dat ter beschikking is (1 per ½ lln.)

Benodigheden:

Om op een aanvaardbare manier met deze interactieve website te werken is het belangrijk dat de computers voorzien zijn van minimale technische vereisten:

- Computers met internetverbinding
- Geluidskaart met luidsprekers of koptelefoons (aanbevolen)
- Flash Player (gratis via www.macromedia.com)

Kort overzicht:

www.rechtisnietkrom.be is een interactieve website over mensen- en kinderrechten voor de 2de graad SO, bestaande uit 4 modules met film- en ander beeldmateriaal en bijhorende interactieve opdrachten:

- **Module 1: Mensenrechten, wie verzint het?**
Over WOII, de Holocaust, het ontstaan van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) en het ontstaan van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)
- **Module 2: Ik wil, ik mag en ik moet.**
Over wensen, noden, rechten en plichten en de verantwoordelijkheden van individuen en regeringen.
- **Module 3: Heeft iedereen recht op jongerenrechten?**
Over de schendingen van jongerenrechten hier en elders in de wereld.
- **Module 4: Wie werkt er mee aan jongerenrechten?**
Over verschillende nationale en internationale mensen- en kinderrechtenorganisaties.

De vier modules kunnen onafhankelijk van elkaar en in een volgorde naar keuze behandeld worden. Elke module vormt een zelfstandig geheel en vraagt geen voorkennis uit één van de andere modules. www.rechtisnietkrom.be laat hierdoor ruimte voor een persoonlijke aanpak van iedere leerkracht die met z'n leerlingen aan de slag wenst te gaan rond jongerenrechten en kan makkelijk aangepast worden aan elke specifieke klassituatie.

Op plaatsen waar het interessant is om achtergrondinformatie uit een van de andere modules te gebruiken, kunnen de nodige documenten automatisch geraadpleegd worden.

Iedereen is vrij dit pakket te gebruiken volgens zijn of haar persoonlijke voorkeuren. Leerlingen kunnen het pakket individueel, per twee of in kleine groepen doorlopen. Het individuele leerlingvolgsysteem maakt het je als leerkracht mogelijk voortdurend op de hoogte te blijven van waar je leerlingen mee bezig zijn. Alle opdrachten die de leerlingen maken worden automatisch geëvalueerd en voor elke leerling individueel opgeslagen. Op deze manier weet u van elke leerling hoever hij/zij gevorderd is in het pakket, wat al is afgewerkt en tegelijkertijd krijgt u een overzicht van de resultaten van de opgeloste opdrachten.

Indien op voorhand duidelijke afspraken gemaakt werden met de leerlingen kunnen deze resultaten eveneens gebruikt worden als onderdeel van de persoonlijke leerlingenevaluatie.

Voor leerkrachten die liever klassikaal werken of niet over de nodige computers kunnen beschikken geven we de geschreven versies van de opdrachten van de verschillende modules weer in methodieken 1 tot en met 4

2. Ontstaan van mensenrechten

Methodiek 2: Mensenrechten, wie verzint het?

Doelstellingen:

- Kunnen verklaren waar mensenrechten vandaan komen
- Toelichting geven over WOII, de Holocaust en het ontstaan van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM)
- Toelichting geven bij het ontstaan van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)

Tijd: 60 minuten

Wat heb je nodig:

- Kopieën van de werkbladen (zie volgende pagina)
- Computer met internetverbinding
- Beamer en scherm

Onderstaande links geven je rechtstreeks toegang tot de nodige filmpjes:

Opdracht 1: WO II: www.rechtisnietkrom.be/wo2.html

Opdracht 2: Kinderarbeid: http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=/deel01/_img/ka.swf

Verloop

Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen individueel, per twee of klassikaal de opdrachten overlopen en oplossen.

Tip: Het is zeker interessant om de opdrachten klassikaal te overlopen en bespreken.

Werkblad: Waar komen mensenrechten vandaan?

1. Mensenrechten

1.1 Iedereen is gelijk

Stel je voor dat iedereen zijn zin zou doen in het verkeer. Dat niemand rekening zou houden met de ander. Je dagelijkse fietstocht naar school zou een gevaarlijke onderneming worden. Meer nog, het zou één grote puinhoop worden. Om dat te voorkomen bestaan er verkeersregels. Op plaatsen waar mensen samenleven zijn regels en afspraken nodig. Zo is dat in het verkeer, maar ook bij je thuis, in de school, in de jeugdbeweging...

Ook elk land heeft zijn eigen regels en wetten die ervoor zorgen dat mensen rekening houden met elkaar. De inwoners van een land moeten zich aan deze wetten houden. Zij bepalen wat mensen moeten en mogen. Maar regeringen van landen mogen hun burgers niet zomaar allerlei regels opleggen. Zij moeten zich bij het maken van die wetten aan een aantal internationale afspraken houden.

De regels waar de inwoners van een land zich aan moeten houden staan in een grondwet. In de wet staat dat alle mensen recht hebben op een gelijke behandeling. Iedereen is dus voor de wet gelijk. Discriminatie is verboden. Mensen mogen anderen niet verschillend behandelen omdat ze anders zijn. Of je nu een jongen of een meisje bent, wat voor kleur je huid ook heeft, wat ook je leeftijd is, waar je ook geboren bent, het mag niets uitmaken. Mensen mogen elkaar niet voortrekken of beledigen omdat ze een andere godsdienst hebben, lid zijn van een vereniging of een andere seksuele geaardheid hebben. Mensen moeten gelijk behandeld worden. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, want alle mensen zijn verschillend. Om die reden is dit recht bedacht, zodat iedereen er rekening mee kan houden.

1.2. WO II (1940-1945)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog voerden de bezetters andere wetten in. Bekijk het filmpje op deze link: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=/deel01/img/wo2.swf> en beantwoord onderstaande vragen:

- a. Hitler wil de machtigste man van Duitsland worden. Hoe doet hij dat?
Duid 3 juiste antwoorden aan.
  - Hij laat alle mensen met een andere mening arresteren.
  - Hij verbiedt alle andere politieke partijen.
  - Hij koopt de mensen in het parlement om.
  - Hij doodt al zijn tegenstanders.
- c. In het filmpje wordt gezegd "Wat Hitler wil, dat gebeurt!"
Hoe noemen we zo'n regeringsvorm? .....
- d. Wie krijgt de schuld van al de dingen die verkeerd gaan? .....
- e. Wat doen de Duitsers met dit volk? Duid 3 juiste antwoorden aan.
  - Ze vernielen Joodse winkels en gebouwen.
  - Ze geven hen een belangrijke job als ze hun huizen verkopen.
  - Ze verbranden boeken van Joodse schrijvers.
  - Ze schakelen hen in als leerkrachten.
  - Ze steken hen in de gevangenis.

f. In september 1939 begint WO II. Welk land valt Hitler dan binnen? .....

g. Zijn volgende beweringen juist of fout?

- Joden mochten bepaalde winkels niet meer binnen. ....
- De joden werden opgepakt en weggevoerd naar concentratiekampen .....
- Joden moesten op hun kleding een ster dragen, zodat iedereen kon zien dat zij Joods waren. ....
- De Duitsers kochten alle huizen van de joden op. ....

1.3 De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948)

Al tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam President Roosevelt van de Verenigde Staten met het idee om een internationale organisatie op te richten met als doel, oorlog in de toekomst te voorkomen.

Na de Tweede Wereldoorlog, op 24 oktober 1945, kwamen vertegenwoordigers van 48 landen bij elkaar om de Verenigde Naties op te richten.

“De gruwelen die in de Tweede Wereldoorlog hebben plaatsgevonden, mogen nooit meer gebeuren”, zeiden de mensen toen.

Drie jaar lang hebben ze gewerkt aan een belangrijk document: de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'. Deze verklaring werd in 1948 aangenomen door de Verenigde Naties, die we ook wel VN noemen. Universeel betekent dat deze mensenrechten voor mensen in alle landen zouden moeten gelden.

Je vindt hier enkele artikels uit de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens' (UVRM). Tijdens de Tweede Wereldoorlog namen Hitler en zijn volgelingen een aantal maatregelen die regelrecht ingingen tegen deze mensenrechten.

Verbind elk mensenrecht met één maatregel waardoor het geschonden werd.

De meeste maatregelen gaan in tegen meerdere artikels. 1 oplossing is voldoende!

Nazi-maatregelen
De Duitsers vernietigden winkels en gebouwen van joden.
Joden moesten een ster op hun kleding dragen, zodat iedereen kon zien dat zij joods waren.
Joden, zigeuners en homo's werden in speciale strafkampen opgesloten.
Zigeuners moesten zich laten steriliseren, zodat ze zich niet meer zouden kunnen voortplanten.
In concentratiekampen misbruikte de Duitse dokter Mengele kinderen van zigeuners en Joden om medische testen te doen.
Joodse kinderen mochten niet meer naar openbare scholen gaan. Zij moesten naar speciale joodse scholen.
Joodse mensen mochten op bepaalde plaatsen niet komen.

mensenrechten
Je mag niemand martelen
Je hebt het recht te trouwen en een gezin te stichten.
Alle mensen worden vrij geboren en moeten op dezelfde manier worden behandeld
Je hebt het recht om te gaan en te staan waar je wilt, in eigen land en in het buitenland.
Niemand heeft het recht je zonder goede reden gevangen te zetten of het land uit te sturen.
Je hebt het recht op onderwijs dat gericht is op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid.
Je hebt het recht op eigendom en niemand mag je bezittingen zonder goede redenen afnemen.

2. Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind - 1989

2.1 Kinderen als mini-volwassenen

Tot begin 1900 werden kinderen beschouwd als kleine volwassenen.

Tot hun 6 à 7 jaar moesten ze vooral zien te overleven. Daarna werden ze opgenomen in de groep van de volwassenen.

Ze moesten mee zorgen voor een inkomen voor het gezin en gingen dus mee uit werken. Kinderen waren het pensioen van hun ouders. Hoe meer kinderen, hoe meer inkomen. Voor de wet bestonden kinderen niet. Ze waren het privé-bezit van de vader.

Wil je zien hoe kinderen en jongeren vroeger leefden? Bekijk het filmpje op deze link <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=/deel01/img/ka.swf> en los de opdrachten op.

a. Waarom werkten kinderen in de 19de eeuw vaak in fabrieken?

Duid 3 juiste antwoorden aan

- omdat de arbeiders het snelle tempo van de machines niet meer konden volgen.
- omdat ze niet graag naar school gingen
- omdat het gezin niet kon overleven van wat de vader verdiende.
- omdat kinderen goedkoper waren voor de fabrieksbazen dan volwassenen
- om wat zakgeld te verdienen

b. Zijn volgende beweringen juist of fout?

- Het werk in de fabriek was gevaarlijk en ongezond voor de kinderen. ....
- Kinderen begonnen in de fabrieken te werken vanaf hun 10de. ....
- De kinderen die in de fabrieken werkten, konden in het weekend naar school ....
- Zowel de jongens als de meisjes moesten in de fabrieken gaan werken. ....
- De eerste wet op de kinderarbeid zei dat kinderen pas vanaf hun 16de in de fabriek mochten werken. ....

Succes!

3. Rechten en verantwoordelijkheden

Methodiek 3: Ik wil, ik mag, ik moet..

Doelstellingen:

- Inzien wat het verschil is tussen wensen, rechten en verantwoordelijkheden.
- Beseffen dat mensenrechten een gedeelde verantwoordelijkheid zijn van een land/regering en zijn inwoners.
- Toepassingen van mensenrechten en kinderrechten herkennen.
- Beseffen dat mensenrechten universeel en ondeelbaar zijn.
- Zich bewust zijn van hun eigen rechten en verantwoordelijkheden en bereid zijn hierover te reflecteren.

Tijd: 120 min.

Groepsgrootte: om het even

Benodigheden:

- Computer met internetverbinding
- Beamer en scherm
- Kopieën van de werkbladen (zie volgende pagina)

Verloop

Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen individueel, per twee of klassikaal de opdrachten overlopen en oplossen.

Tip: Het is wel interessant om de opdrachten klassikaal te overlopen en bespreken.

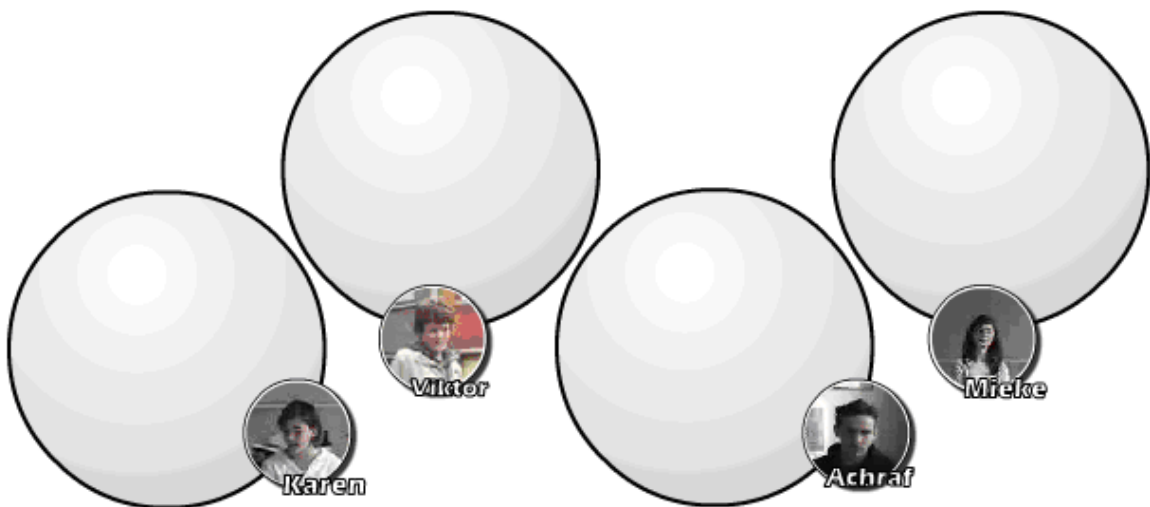
Onderstaande links geven je rechtstreeks toegang tot de filmpjes:

Karen: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=post.zv>

Viktor: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=ARM.zv>

Achraf: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=gevolgoorlog.zv>

Mieke: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=nieuwekleding.zv>

Opdracht 4:

1. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid1.html>
2. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid2b.html>
3. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=grid2.zv>
4. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid4.html>
5. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid5.html>

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10

6. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=grid6.zv>
7. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid7.html>
8. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid8.html>
9. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/img/leavethosekids.jpg>
10. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid10b.html>

Opdracht 5: De leeftijds ladder

Deze oefening kan je ook volledig digitaal laten oplossen via deze link:
<http://www.enwijdan.be/opdracht.asp?7>

Werkblad: Ik wil, ik mag, ik moet

1. Ik wil, ik mag en ik moet

Vallende sterren, een wimper op je wang... allemaal redenen om een wens te doen. Ieder van ons heeft wel wat te wensen: slagen voor je examens, de liefde van je leven ontmoeten, geen ruzie meer met je beste vriend(in) en ga zo maar door. Wensen zijn iets heel persoonlijks. Toch heeft elke mens een aantal elementaire behoeftes, die vervuld moeten zijn om op een menswaardige manier te leven: de behoefte aan voldoende eten, aan onderdak, aan informatie, ... Veel van die behoeftes vinden we vanzelfsprekend, we beschouwen ze als rechten. De belangrijkste rechten zijn vastgelegd in een aantal internationale verklaringen, waarbij bijna alle landen ter wereld zich hebben aangesloten. Alle mensen hebben dezelfde mensenrechten. Maar... als jij recht hebt op veiligheid en bescherming, mag je ook de veiligheid van anderen niet in gevaar brengen. Geen rechten zonder plichten dus. Hoe het nu precies in elkaar zit, kom je hier te weten.

1.1 Ik wil graag.....

Opdracht 1

Jullie werden uitgekozen om deel te nemen aan een experiment op een onbewoond eiland in de Stille Zuidzee. Jullie gaan daar een nieuwe samenleving stichten. De productieploeg wil dat jullie alles meenemen wat je nodig hebt en wat je wenst om er te kunnen leven en opgroeien. Voeg zelf nog 4 zaken toe.

- Gezonde voeding
- Een i-pod
- Studieboeken
- Speelgoed
- Mooie kleren
- Geneesmiddelen
- Je eigen godsdienst
- Snoep
- Een computer
- Zuiver drinkwater
- Een DVD-speler
- Vrienden
- Iemand die voor je zorgt
- Spullen om een huis te bouwen
- Geld
- Recht om je mening te zeggen
- .....
- .....

Oeps... wegens plaatsgebrek op het vliegtuig moeten jullie een aantal voorwerpen achter laten. Je mag er maar 14 meenemen in plaats van 20. **Doorstreep 6 voorwerpen.**

Sorry, maar de productieploeg heeft zich flink vergist. Het vliegtuig is veel kleiner dan voorzien, er kunnen maar 8 voorwerpen mee in plaats van 14. Jullie zullen dus nog **6 voorwerpen moeten schrappen** en alleen die voorwerpen meenemen die noodzakelijk zijn om te kunnen overleven..

Welke voorwerpen heb je bewaard? Waarom?

.....

Was het moeilijk om te kiezen?

.....

Opdracht 2

Een aantal basisbehoeften worden vaak als rechten beschouwd. Enkele voorbeelden:

overleven

Veiligheid

ontwikkeling

Gezonde voeding, kleding,
water en onderdak

Onderwijs en informatie

Spel en vrije tijd

Zorg

gelijke behandeling

Samenkomen

Eigen mening en inspraak

privé-leven

Welke rechten zouden alle jongeren moeten hebben volgens jullie? Waarom?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Ik mag toch wel....?

Alle mensen en dus ook kinderen en jongeren hebben een aantal basisbehoeften, die vaak als rechten beschouwd worden, bv. het recht op onderdak, het recht op gezonde voeding.... Deze rechten werden in een aantal internationale verdragen opgenomen.

In 1989 sloten een heleboel landen zich aan bij "Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind". In dit verdrag zijn een aantal kinder- en jongerenrechten vastgelegd. De landen die zich bij dit verdrag aansloten, beloven er voor te zorgen dat deze rechten in hun land nageleefd worden.

Hieronder vind je een lijst met enkele belangrijke rechten uit dit verdrag.

Worden deze rechten in ons land allemaal gerespecteerd?

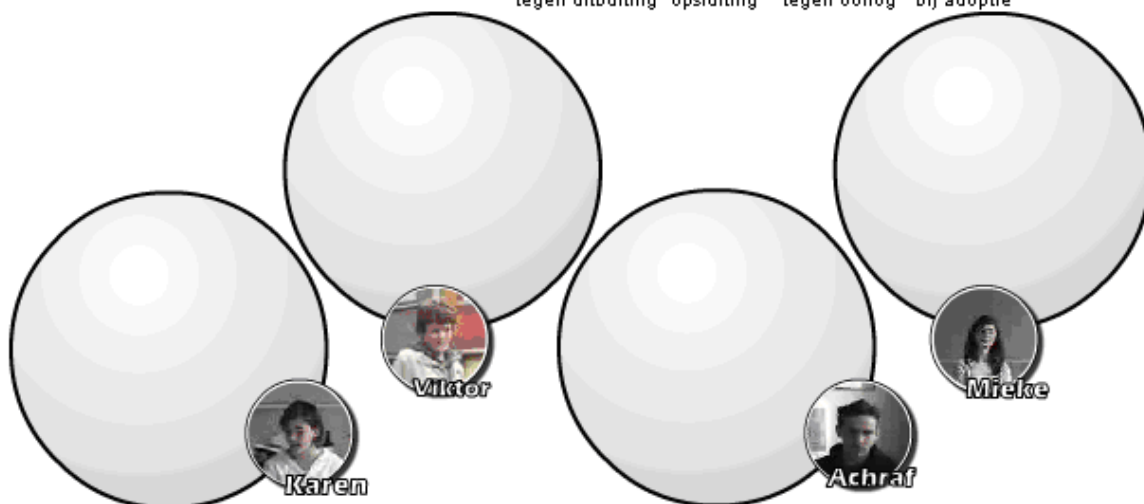
	Recht op een eigen mening		Recht op een gelijke behandeling
	Recht op een eigen geloof en cultuur		Recht op familie
	Recht op gezonde voeding, water kleding en onderdak		Recht op aangepaste verzorging bij ziekte en handicap
	Recht om samen te komen met anderen		Recht op een privé-leven
	Recht op veiligheid en bescherming		Recht op bescherming tegen uitbuiting
	Recht op onderwijs en informatie		Recht op bescherming tegen opsluiting
	Recht op spel en vrije tijd		Recht op bescherming tegen oorlog
	Recht op zorg		Recht op bescherming bij adoptie
	Recht op een naam en nationaliteit		

Opdracht 3

We nemen een kijkje in het leven van 4 jongeren van bij ons: Viktor , Mieke, Achraf en Karen.
Bekijk de filmpjes over het leven van deze 4 jongeren.
Van welke rechten kunnen deze jongeren volgens jou gebruik maken in hun dagelijks leven?
Plaat het nummers van elk logo bij de juiste jongere.

Let op:

- Je kan elk recht maar één maal gebruiken!
- 3 van de 17 rechten komen niet voor in de filmpjes.

Karen: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=post.zv>

Viktor: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=ARM.zv>

Achraf: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=gevolgoorlog.zv>

Mieke: <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=nieuwekleding.zv>

Opdracht 4

Achter elk cijfer in de tabel zit een situatie waarin je één van de jongerenrechten kan herkennen. Plaats het nummer van het bijhorende jongerenrecht in de juiste kader.

1. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid1.html>
2. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid2b.html>
3. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=grid2.zv>
4. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid4.html>
5. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid5.html>

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10

6. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=grid6.zv>
7. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid7.html>
8. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid8.html>
9. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/img/leavethosekids.jpg>
10. <http://www.rechtisnietkrom.be/deel02/grid10b.html>

3. Moet ik dan....?

Rechten hebben betekent niet dat alles mag. Landen die zich aangesloten hebben bij het kinderrechtenverdrag moeten zich aan de regels van het spel houden. Ze moeten ervoor zorgen dat alle mensen de rechten van hun inwoners respecteren. Als jongere heb je het recht om je mening te zeggen, maar dat betekent niet dat je anderen mag beledigen of racistische opmerkingen mag geven. Wat jij mag, mogen anderen ook. Jij hebt recht op een privé- leven, maar je moet een ander z'n privacy ook geven.

Wij moeten er eigenlijk allemaal samen voor zorgen dat iedereen van dezelfde rechten kan genieten. Je kan natuurlijk niet aan alle rechten persoonlijk meehelpen. De regering moet daarvoor zorgen. Vul in onderstaande tabel aan hoe de regering mee kan werken aan de verwezenlijking van de verschillende jongerenrechten.

RECHT OP	Wat kan de regering van mijn land doen ?
samenkomen	.....
onderwijs en informatie	betaalbare opvoeding en onderwijs voorzien voor alle kinderen
spel en vrije tijd	.....
naam en nationaliteit	ervoor zorgen dat iedereen een naam en nationaliteit krijgt
om bij familie te zijn	kinderen zoveel mogelijk de kans geven om bij hun familie te blijven
aangepaste verzorging bij ziekte en handicap	zorgen voor aangepaste voorzieningen voor mensen met een handicap
bescherming tegen oorlog	.....
bescherming bij adoptie	kinderen mogen geadopteerd worden
bescherming tegen onwettige opsluiting	.....
gezonde voeding kleding en onderdak.	mensen in nood van voedsel, water, kleding en onderdak voorzien

Aan bepaalde rechten kunnen jij, je ouders of andere mensen wel je steentje bijdragen. Vul aan hoe je dat doet.

RECHT OP	Wat kan jij of je ouders doen?
eigen geloof en cultuur	Het geloof en de cultuur van anderen respecteren
veiligheid en bescherming	betaalbare opvoeding en onderwijs voorzien voor alle kinderen
zorg	.....
gelijke behandeling	ervoor zorgen dat iedereen een naam en nationaliteit krijgt
privé-leven	kinderen zoveel mogelijk de kans geven om bij hun familie te blijven
bescherming tegen uitbuiting	zorgen voor aangepaste voorzieningen voor mensen met een handicap

Opdracht 5: De leeftijds ladder

Net zoals de kinderen en jongeren in de rest van de wereld, kunnen ook jullie beroep doen op de jongerenrechten die vastgelegd zijn in Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Deze leeftijds ladder is eigenlijk een soort toepassing van het internationale kinderrechtenverdrag in ons land. Hoe ouder je wordt, hoe meer rechten je krijgt. Iedere keer dat je ouder wordt, krijg je er weer nieuwe rechten bij.

Bekijk de ladder om alles te weten te komen over jouw persoonlijk rechten.

0 jaar

Je krijgt een geboorteakte en je wordt ingeschreven in het bevolkingsregister met vermelding van de naam van je moeder en je vader indien die gekend is. Vanaf dan besta je echt als 'rechtssubject'. Als dat niet zo zou zijn, hadden je ouders bijvoorbeeld geen recht op kinderbijslag, studiebeurs of gratis vaccinaties enz... want dan zou je voor de wet niet bestaan.

Wanneer je ouders naar het buitenland willen, moeten ze voor jou een reis pas aanvragen, een officieel document met foto en alles erop en eraan.

6 jaar

In het jaar dat je 6 wordt, moet je gaan 'leren'. De leerplicht loopt van 6 tot 18. Je moet daarom niet altijd naar een echte school, maar je moet wel leren. Heel soms geven bijvoorbeeld de ouders hun kinderen zelf les thuis. Zij moeten dan wel hetzelfde aanleren zoals alle andere kinderen op school.

Deze leerplicht loopt tot 18 jaar voor voltijds onderwijs en tot 15 jaar voor deeltijds onderwijs.

7 jaar

Ongeveer op deze leeftijd verwacht men dat je begint te weten wat mag en wat niet mag, dat je 'verantwoordelijk' begint te worden en dat je bijvoorbeeld geen schade berokkent aan anderen.

Waar een peuter van 3 nog gevaarlijke dingen kan uithalen met een lucifer, moet jij nu bijvoorbeeld wel al weten dat spelen met vuur gevaarlijk is. Als je daardoor iemand schade berokkent, kan jij daar zelf aansprakelijk voor gesteld worden en eventueel daarvoor moeten betalen.

12 jaar

Vanaf nu krijg je een identiteitskaart. De gemeente zal je daarover een bericht sturen. Je moet die echter nog niet altijd op zak hebben.

Je kan ook een zichtrekening openen bij de bank. Over het bedrag waarover je zelf mag beslissen, vraag je best wat meer informatie bij de bank. Je ouders moeten hier namelijk nog toestemming voor geven.

Vanaf 12 jaar moet de jeugdrechter je verplicht oproepen wanneer hij moet oordelen over een zaak die gaat over omgangsrecht, voogdij en dergelijke. Andere rechters doen dat meer wanneer zij dat nuttig achten en zijn niet afhankelijk van een bepaalde leeftijd.

Jeugdrechters en ook andere rechters mogen jou ook al voor je 12 jaar bent, uitnodigen voor een gesprek wanneer er een rechtszaak loopt die jou aanbelangt. Als je nog geen 12 jaar bent kan je zelf een brief naar de rechter sturen en vragen of die naar jou wil luisteren.

Doorgaans ga je op deze leeftijd naar het secundair onderwijs. Daar is een leerlingenraad verplicht.

14 jaar

Je hebt recht om je dossier van het Centrum voor Leerlingenbegeleiding in te zien en je kan ook weigeren om dit aan iemand anders te laten zien.

Jouw toestemming is vereist wanneer het Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand een maatregel tot plaatsing wil nemen, zoals bijvoorbeeld in een instelling of een pleeggezin.

Vanaf deze leeftijd kan je in voorlopige hechtenis genomen worden wanneer je een misdrijf zou gepleegd hebben. Dit kan alleen voor jongens en enkel voor feiten waar 5 jaar gevangenisstraf

of meer voor staat. (Wanneer het niet de eerste keer is, kan dat vanaf straffen van 1 jaar gevangenisstraf.) Deze voorlopige hechtenis kan maximaal 2 maand en 5 dagen duren.

15 jaar

jouw toestemming is vereist voor een adoptie.

Je kan een procedure voeren m.b.t. afstamming. Bijvoorbeeld: je eigen kind erkennen of een onderzoek naar vaderschap.

Je kan ontvoegd worden. (Je kan deze procedure echter niet zelf starten.) Dan kan je zelf bepaalde beslissingen nemen zonder vertegenwoordiging door je ouders of je kan een eigen zaak beginnen.

Je kan deeltijds gaan studeren en je mag gaan werken. Je kan zelf een arbeidsovereenkomst sluiten, bijvoorbeeld een vakantiejob, en daarvan het loon ontvangen.

Vanaf nu moet je altijd je identiteitskaart bij je hebben. Je kan beslissen om een orgaan af te staan voor een broer of zus. Dit kan natuurlijk enkel voor die organen die niet noodzakelijk zijn om in leven te blijven, zoals een nier of beenmerg. (Het is wel gek dat bloed geven niet kan; daarvoor moet je 18 zijn.)

16 jaar

Je mag vrijen met je lief.

Je mag een brommer besturen. Je moet dan natuurlijk wel een rijbewijs daarvoor halen en je aan alle andere verkeersregels houden (bvb. helm dragen).

Je mag naar een dancing of een café. (Tot je 18 mag je daar wel geen sterke drank bestellen.)

Je mag nu ook naar de films die 'Kinderen niet toegelaten' zijn.

Je kan zelf een testament opmaken.

Je mag zelf een bepaalde som van je spaarrekening afhalen. Wanneer je al op jezelf woont (toestemming van je ouders is hiervoor vereist) kan je zelf het kindergeld ontvangen, als je dat aanvraagt.

Wanneer je nu een verkeersmisdrijf pleegt, kom je niet meer voor de jeugdrechter maar wel voor de gewone rechtbanken. Bovendien kan de jeugdrechter je vanaf nu doorverwijzen naar de 'gewone' rechter wanneer je echt ernstige feiten hebt gepleegd.

18 jaar

Eindelijk volwassen (volgens de wet dan toch)! Nu mag je in principe overal alleen over beslissen, je mag (moet) gaan stemmen, je kan verkozen worden, je kan je rijbewijs halen, je kan gaan werken, je mag huwen... Indien je beslist om verder te studeren, zijn je ouders nog wel gehouden om in je onderhoud te voorzien, zolang jij tenminste die studies ook ernstig opvat. Mocht je daar problemen mee hebben, kan je steeds terecht bij het JAC of het OCMW. Kan je echt geen kant meer op, kan je een procedure voor de vrederechter starten, ...

Ben je helemaal op de hoogte van je rechten en plichten? Doe de test..

1. Als je als 17-jarige vervolgd wordt wegens een verkeersovertreding en je moet voor de rechtbank verschijnen, dan is dat de:
  - a. jeugdrechtbank
  - b. gewone rechtbank

2. Op welke leeftijd mag je in België huwen?
  - a. 16 jaar
  - b. 17 jaar
  - c. 18 jaar

3. Vanaf welke leeftijd heb je algemene stemplicht?
  - a. 18 jaar
  - b. 21 jaar

4. Vanaf welke leeftijd mag je seksuele betrekkingen hebben met je vriend?
  - a. 14 jaar
  - b. 15 jaar
  - c. 16 jaar

5. Ben je als meisje wettelijk verplicht te trouwen als je zwanger bent?
  - a. ja
  - b. nee

6. Kunnen je ouders je als 17-jarige verbieden alleen op vakantie te gaan?
  - a. ja
  - b. nee

7. Ik ben net 15 geworden. Wat mag ik nog NIET?
  - a. gaan werken en een loon krijgen
  - b. een orgaan (b.v. een nier) afstaan aan een broer of zus
  - c. geld van je spaarrekening afhalen

8. Wanneer ben je in België meerderjarig?
  - a. 16 jaar
  - b. 18 jaar
  - c. 21 jaar

9. Ik ben 16 jaar en heb geen identiteitspapieren bij me. Ben ik strafbaar?
  - a. Ja
  - b. nee

10. Vanaf welke leeftijd mag je met een brommer rijden?
  - a. 14 jaar
  - b. 16 jaar
  - c. 18 jaar

11. Ben je als 18-jarige strafbaar als je met een meisje van minder dan 16 jaar vrijt?
  - a. Ja
  - b. Nee

4. Toepassingen en schendingen van rechten

Methodiek 4: Heeft iedereen recht op jongerenrechten?

Doelstellingen:

- Over schendingen van jongerenrechten
- toepassingen en schendingen van kinderrechten herkennen.
- beseffen dat kinderrechten niet voor iedereen vanzelfsprekend zijn.
- inzicht krijgen in het ontstaan van vooroordelen en discriminatie en zich bewust zijn van hun eigen gedrag hieromtrent

Tijd: 60 minuten

Benodigheden:

- Kopieën van de werkbladen (zie verder)
- Computer met internetverbinding
- Beamer en scherm

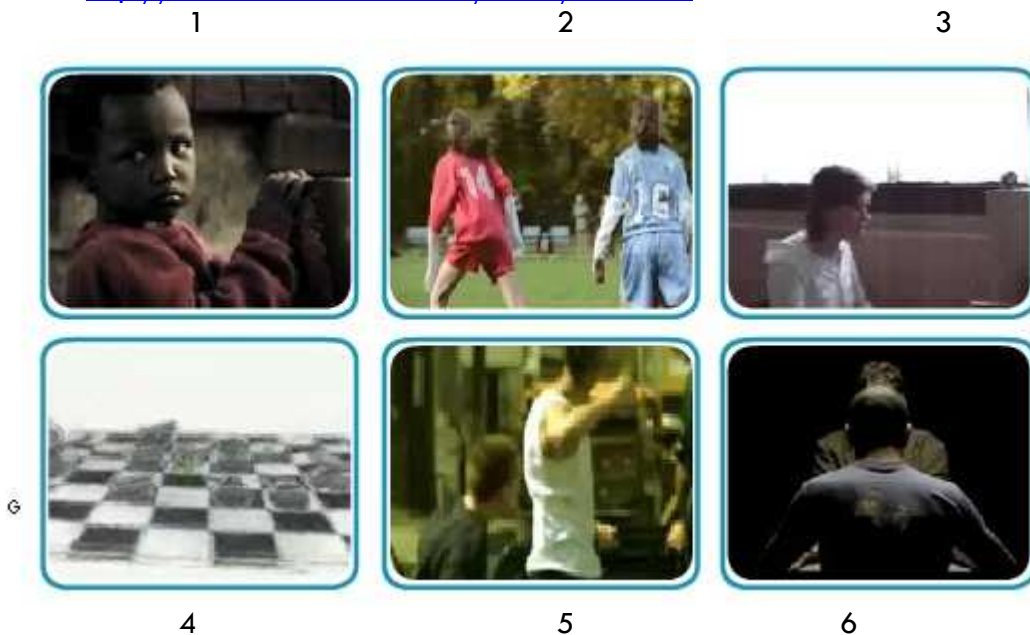
Verloop

Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen individueel, per twee of klassikaal de opdrachten overlopen en oplossen.

Tip: Het is wel interessant om de opdrachten klassikaal te overlopen en bespreken. Onderstaande links geven je rechtstreeks toegang tot de nodige filmpjes:

Opdracht 2

1. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=toddlers.zv>
2. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=kickoff.zv>
3. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=post.zv>
4. [http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=recht op bescherming tegen oorlog.zv](http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=recht%20op%20bescherming%20tegen%20oorlog.zv)
5. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=uitbuiting.zv>
6. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=mo.zv>

Opdracht 3:

Vooroordelenspel kan enkel digitaal gespeeld worden op volgende link:

<http://www.enwijdan.be/opdracht.asp?12>

Werkblad: Heeft iedereen recht op jongerenrechten?

1. Heeft iedereen recht op jongerenrechten?

Een heleboel landen sloten zich aan bij "Het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind" dat in 1989 werd goedgekeurd. De jongerenrechten die hierin vermeld staan, zijn er voor alle jongeren op de hele wereld. Toch kunnen niet alle jongeren in werkelijkheid zomaar gebruik maken van deze rechten.

Dit verdrag zegt bijvoorbeeld dat jongeren onder de 15 jaar niet in een leger ingelijfd mogen worden. Maar hebben jullie enig idee hoeveel kindsoldaten er in de wereld zijn?

Alle jongeren zouden over drinkbaar water en voldoende voedsel moeten beschikken. En toch horen we regelmatig berichten van jongeren en kinderen die sterven door een tekort aan drinkbaar water en voedsel.

Hoe kan dat? We zoeken het samen uit.

Opdracht 1: De toestand- in- de- wereldquiz

Hoe is het eigenlijk gesteld met de toestand van de jongeren in de wereld?

Test je kennis in deze quiz.....

1. De helft van alle kinderen en jongeren in de wereld moet het met heel wat minder stellen dan wij. Van hoeveel euro per dag moeten zij leven?
  - a. 10 euro
  - b. 5 euro
  - c. 1 euro
2. Hoeveel jongeren in ontwikkelingslanden hebben geen fatsoenlijk onderdak?
  - a. 1 op 2
  - b. 1 op 3
  - c. 1 op 4

3. Dit is "commandant ' Panzu. Dit is in zijn verhaal:

" 4 jaar geleden werd ik ontvoerd door soldaten van het Oegandese National Resistance Army. Er volgden drie verschrikkelijke, bloedige jaren. Ik moest mee vechten met de andere soldaten. Ik was getuige van vele gruwelijke moorden en werd zelf verplicht mee te folteren en te moorden "

Hoe oud is Panzu nu?

- a. 12 jaar
  - b. 14 jaar
  - c. 16 jaar
4. Hoeveel kinderen en jongeren in ontwikkelingslanden beschikken niet over drinkbaar water?
    - a. 1 op 3
    - b. 1 op 4
    - c. 1 op 5
  5. Waar of niet waar?

In veel Europese landen maakt minder dan de helft van de kinderen de basisschool af.

    - a. waar
    - b. niet waar

6. Hoeveel kinderen in de wereld volgen niet eens lager onderwijs in de wereld ?
  - a. meer dan 120 000
  - b. meer dan 120 miljoen
  - c. meer dan 500 miljoen
7. In welk land kan een kind dat vandaag geboren wordt 82 jaar worden?
  - a. Japan
  - b. Burundi
  - c. Indonesië
8. In welk land zal een kind dat vandaag geboren wordt maar 33 jaar worden?
  - a. Duitsland
  - b. Filippijnen
  - c. Zambia
9. In 2003 stierven wereldwijd 10,6 miljoen kinderen....
  - a. Jonger dan 5 jaar
  - b. Jonger dan 10 jaar
  - c. Jonger dan 15 jaar

(bron:Unicef)

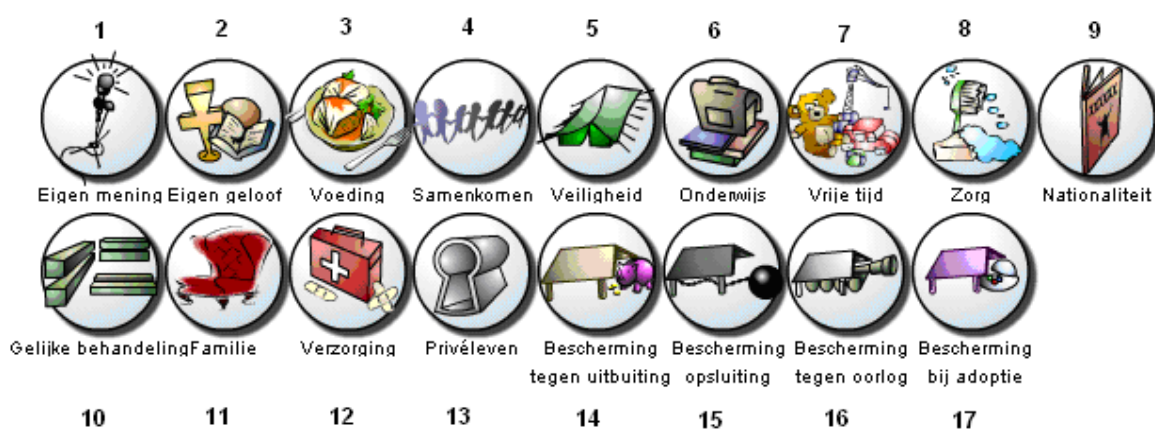
Opdracht 2: Hoe zit het met .....

In 1989 hebben bijna alle landen van de wereld het "Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind" ondertekend. Spijtig genoeg betekent dit niet dat alle jongeren ter wereld van deze rechten gebruik kunnen maken.

Bekijk de situaties die bij elk van de foto's in het rooster hoort op de bijhorende links.

Zoek uit welk jongerenrecht telkens geschonden wordt.

De tekeningen stellen 17 belangrijke jongerenrechten uit het officiële kinderrechtenverdrag voor. Plaats het nummer van het recht dat geschonden wordt bij de bijhorende foto.

1. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=toddlers.zv>
2. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=kickoff.zv>
3. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=post.zv>
4. [http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=recht op bescherming tegen oorlog.zv](http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=recht%20op%20bescherming%20tegen%20oorlog.zv)
5. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=uitbuiting.zv>
6. <http://www.rechtisnietkrom.be/video/?f=mo.zv>

Opdracht 3: Over vooroordelen en discriminatie gesproken.

Jongerenrechten zijn er blijkbaar niet voor alle kinderen en jongeren. Is iedereen dan toch niet gelijk? Gaan wij allemaal op dezelfde manier met elkaar om? Behandel jij alle mensen op dezelfde manier?

Kennen jullie deze al?

Hoe weet je dat je in Nederland bent?
Als er toiletpapier aan de wasdraad hangt te drogen.

ZWANGER

Twee domme blondjes gaan naar een restaurant.

Zegt de ene tegen de andere: "Ik heb een zwangerschapstest gedaan."
Zegt de andere: "Waren de vragen moeilijk?"

Belgen

Wat moet je doen om een Belg met Oud en Nieuw aan het lachen te krijgen? - Je moet hem met Kerstmis een grap vertellen.

Domme blondjes, gierige Nederlanders en idiote Belgen zijn populaire onderwerpen voor grappenmakers. Jullie kennen zelf vast ook nog wel een aantal voorbeelden. Dit soort van grappen is gebaseerd op vooroordelen. Leuk om in grappen te gebruiken, maar vaak heel wat minder leuk als je er in je dagelijks leven mee te maken krijgt. Waar komen vooroordelen vandaan? Wie heeft ze en wat kunnen we eraan doen?

Speel het spel en je komt er alles over te weten <http://www.enwijdan.be/opdracht.asp?12>

5. Jongerenrechtenorganisaties en millenniumdoelen

Methodiek 5: Wie werkt er mee aan mensenrechten?

Doelstellingen:

- Kennismaking met verschillende organisaties die zich inzetten voor de verwezenlijking van mensenrechten en jongerenrechten hier bij ons en elders in de wereld.
- Kennismaken met de millenniumdoelstellingen
- Inzicht krijgen in betekenis van elk van de millenniumdoelen
- Het belang inzien van de millenniumdoelen voor de realisatie van mensenrechten en jongerenrechten

Tijd:

1. Organisaties die werken aan jongerenrechten: 60 min.
2. MR-temperatuur van de school: 30 min.
3. Gelijke kansen voor iedereen: 60min.

Groepsgrootte: om het even

Benodigdheden:

- Kopieën van de werkbladen (zie volgende pagina)
- Computer met internetverbinding
- Beamer en scherm

Verloop

Deel de werkbladen uit en laat de leerlingen individueel, per twee of klassikaal de opdrachten overlopen en oplossen.

Tip: Het is wel interessant om de opdrachten klassikaal te overlopen en bespreken.

Werkblad: Wie werkt er mee aan mensenrechten?

1. Wie werkt er mee aan jongerenrechten ?

In 1989 hebben de meeste landen van de wereld zich aangesloten bij het "Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind "(IVRK). Dit betekent dat zij zich voortdurend moeten blijven inzetten voor de kinderen -en jongerenrechten in hun land.

De regeringen van die landen zijn verplicht om de 5 jaar een rapport af te geven aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Dat comité bestaat uit een aantal deskundigen. Die gaan na of elk land voldoende werkt aan de kinderrechten. Zij beoordelen de rapporten die zij krijgen van alle landen. Ze duiden aan waar er nog niet of onvoldoende gewerkt wordt aan jongerenrechten. De landen zelf moeten die zaken dan veranderen of verbeteren.

Maar ook andere organisaties houden zich bezig met kinderen- en jongerenrechten. En hoe zit het met onze eigen verantwoordelijkheid?

Lees en ontdek mee..

1.1 Organisaties die zich inzetten voor kinderrechten

Kennen jullie organisaties die actief zijn rond kinderen -en jongerenrechten in België en in de rest van de wereld?

We maken kennis met een aantal van hen...

- Het Kinderrechtencommissariaat (www.kinderrechtencommissariaat.be)
- De kinderrechtswinkels (www.kinderrechtswinkel.be)
- Plan International www.plan-belgie.org/plan_youth_board)
- Amnesty International www.amnesty.nl/young-amnesty/index.shtm www.aivl.be)
- De kinderen- en jongerentelefoon (www.KJT.org)
- Het Jongeren advies centrum (www.jac.be)

Opdracht

- Surf 10 minuutjes rond op de verschillende websites.
- Kies per twee of per drie de organisatie uit die jullie het interessantst vinden.
- Maak een korte powerpoint- presentatie over deze organisatie.
- Deze vragen moet je tijdens je presentatie beantwoorden:
  - Waarom hebben jullie deze site gekozen?
  - Waar vind je de organisatie terug: dichtstbijzijnde adres/telefoon/E-mail?
  - Werkt ze vooral in België (nationaal) of over de hele wereld (internationaal)?
  - Wat is het doel van deze organisatie? Wat wil ze bereiken?
  - Waarvoor kan jij, als jongere bij deze organisatie terecht?

OF

Hoe kan jij als jongere je steentje bijdragen om deze organisatie te steunen?

- Welke interessante informatie is er nog voor jullie te vinden op deze site?
- Geef enkele tips voor elke site die je gekozen hebt.
- Geef enkele tips om de site aantrekkelijker te maken voor mensen van jullie leeftijd.

Extra: Je kan hier en daar nog enkele illustraties toevoegen om de presentatie nog aantrekkelijker te maken .

2. De mensenrechtentemperatuur op onze school

Hoe zit het eigenlijk met de jongerenrechten bij jullie op school? Werkt iedereen eraan mee om de rechten zo goed mogelijk te respecteren?

Wat doet de directie en de leerkrachten ?

En hoe zit het met jullie zelf ?

Vul onderstaande vragenlijst in om de "mensenrechtentemperatuur" van je school te bepalen?

(Noot: de schriftelijke versie van de mensenrechtentemperatuur bevat twee stellingen minder dan die op de website www.rechtisnietkrom.be)

Gebruiksaanwijzing :

1. Lees elke stelling en duid aan of ze volgens jou van toepassing is in jouw school.
2. Doe dit alleen, zonder te overleggen met anderen.

Beoordelingsschaal	
1	helemaal niet akkoord
2	niet akkoord
3	min of meer akkoord
4	akkoord
5	absoluut akkoord

stellingen	score
1. De andere leerlingen en ik krijgen dezelfde informatie op onze school. Iedereen wordt even sterk aangemoedigd om te studeren. Wij weten allemaal waarvoor wij studeren .	
2. Leerlingen worden niet anders behandeld omwille van hun kledij, hun vrienden of de dingen die ze doen buiten de school.	
3. Als ik een leerling onrechtvaardig behandel of verneder, word ik daarvoor op mijn vingers getikt. Begeleiders van de school zullen me helpen om mijn gedrag te veranderen.	
4. De leerkrachten en de directie op onze school vinden het belangrijk dat <u>alle</u> leerlingen mee kunnen. Verstand is belangrijk, maar menselijke gevoelens zeker ook.	
5. Als er ruzie is, proberen we dit samen op een rustige manier op te lossen. Geweld komt er niet aan te pas.	
6. Alle leerlingen tellen mee op onze school. Ook leerlingen die minder kansen hebben om zich te ontwikkelen. Bijvoorbeeld kinderen met een handicap, kinderen die minder verstandig zijn of kinderen die arm zijn.	
7. Als ik thuis problemen heb, zal de school proberen te helpen.	
8. Als je meldt dat je gepest wordt, krijg je voldoende aandacht.	
9. Als je straf krijgt, weet je zeker dat daarover op een eerlijke manier beslist is.	
10. Op onze school wordt niemand vernederend behandeld of bestraft.	
11. Je wordt pas gestraft voor iets als men zeker is dat je schuldig bent.	
12. Met mijn privé-zaken moeien leerkrachten en directie zich niet als ik dat niet wens.	

13. Onze school staat open voor alle mensen. Het maakt niet uit welk geslacht of welke achtergrond je hebt of van welk land je afkomstig bent.	
14. Op onze school mag je eigen ideeën hebben over godsdienst, politiek en cultuur.	
15. Ik respecteer het bezit van anderen op de school en omgekeerd.	
16. In onze school mag je over alle onderwerpen schrijven en tekenen. Je mag die resultaten ook aan anderen doorgeven zonder angst voor straf, zolang het niet vernederend is.	
17. In onze school kan je lid worden van een leerlingenraad.	
18. De leerkrachten moedigen ons aan om na te denken over problemen in de wereld. b.v. het milieu, armoede, rechtvaardigheid in de wereld en vrede.	
19. De leerkrachten zetten ons ertoe aan om ook iets aan de problemen in de wereld te doen: bv. armoede, proper milieu, rechtvaardigheid.	
20. Onze school heeft een duidelijk beleid rond drugs. We merken dat in de lessen en ook in de aanpak daarbuiten.	
De mensenrechtentemperatuur in onze school bedraagt volgens mij : (maximale temperatuur = 100 "mensenrechtengraden")	

Vragen voor klassikale bespreking:

- Wat is de mensenrechtentemperatuur van je school? .....
- Waar scoort de school (niet) goed?
.....
.....
- Waaraan ligt dat?
.....
- Wat zou de school kunnen doen om dit te verbeteren?
.....
.....
- Zijn er grote verschillen tussen de resultaten van de verschillende leerlingen?
.....

3. Gelijke kansen voor iedereen?

Alle kinderen in de hele wereld hebben dezelfde rechten. Dat zegt het “Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind” waarbij een heleboel landen zich in 1989 aangesloten hebben. Op deze manier zouden alle jongeren ook gelijke kansen moeten krijgen om zich te ontwikkelen. Is dat in werkelijkheid ook zo? We zoeken het eens uit.

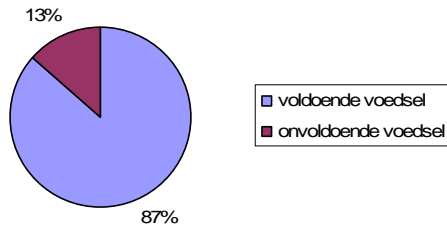
Los de **opdrachten 1 t.e.m. 8** op en kom te weten of onderstaande stellingen waar of niet waar zijn.

1. Er is een groot verschil tussen arme en rijke landen.	WAAR / NIET WAAR
2. Alle mensen hebben voldoende voedsel.	WAAR / NIET WAAR
3. Alle mensen beschikken over drinkbaar water.	WAAR / NIET WAAR
4. Jongens krijgen meer kansen dan meisjes.	WAAR / NIET WAAR
5. Alle kinderen volgen basisonderwijs en kunnen dus lezen en schrijven.	WAAR / NIET WAAR
6. In de 21 ^{ste} eeuw sterven er bijna geen vrouwen meer in het kraambed.	WAAR / NIET WAAR
7. Een groot deel van de kinderen in de wereld sterft voor ze vijf jaar zijn.	WAAR / NIET WAAR
8. Besmettelijke ziektes als malaria en AIDS eisen wereldwijd nog vele slachtoffers.	WAAR / NIET WAAR

Opdracht 1

Honger in de wereld

totale wereldbevolking = 6,5 miljard

Hoeveel mensen leven er op de aarde?

- 5,5 miljard
- 6,5 miljard

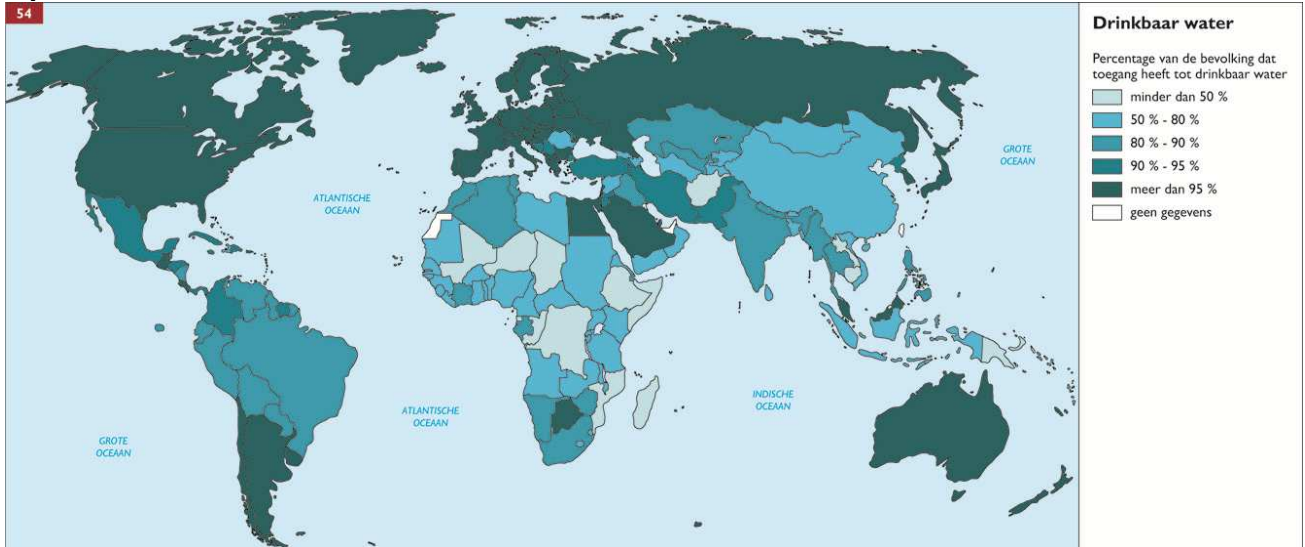
Hoeveel procent heeft onvoldoende eten?

- Meer dan 13% van de wereld lijdt honger.
- 13% van de wereld lijdt honger

Alle mensen hebben voldoende voedsel

- Waar
- Niet waar

Opdracht 2

In Europa heeft meer dan 95% van de mensen drinkbaar water

- Waar
- Niet waar

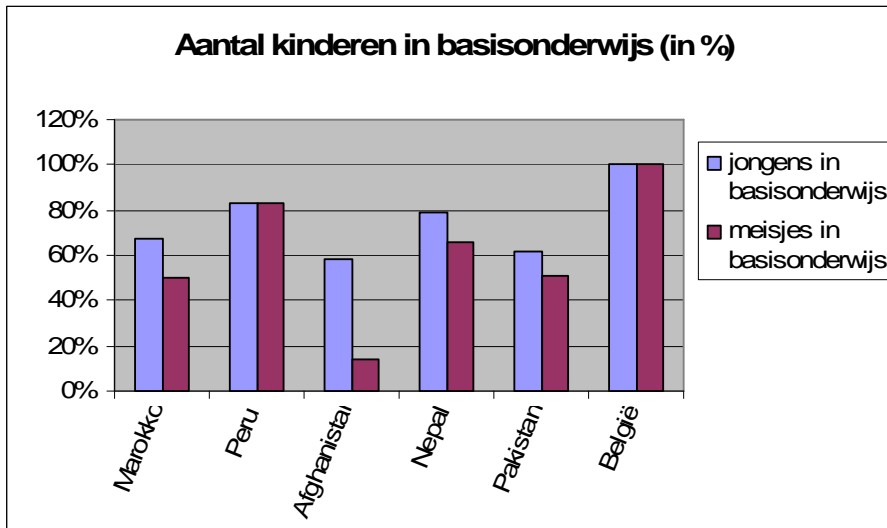
In het zuidelijk deel van de wereld heeft men meer drinkbaar water dan in het noorden.

- Waar
- Niet waar

Alle mensen beschikken tegenwoordig over drinkbaar water.

- Waar
- Niet waar

Opdracht 3

Hoeveel % van de jongens in België volgt basisonderwijs?

- In België volgen 90% van de jongens basisonderwijs
- In België volgen 100% van de jongens basisonderwijs

Hoeveel % van de meisjes in België volgt basisonderwijs?

- 100% van de meisjes in België volgt basisonderwijs.
- Minder dan 100% van de meisjes in België volgt basisonderwijs

Hoeveel % van de jongens volgt basisonderwijs in Afghanistan?

- In Afghanistan gaat minder dan 55% van de jongens naar het basisonderwijs.
- In Afghanistan gaat bijna 60% van de jongens naar het basisonderwijs.

Hoeveel % van de meisjes gaat naar het basisonderwijs in Afghanistan ?

- In Afghanistan gaat meer dan 20% van de meisjes naar het basisonderwijs.
- In Afghanistan gaat amper 15% van de meisjes naar het basisonderwijs.

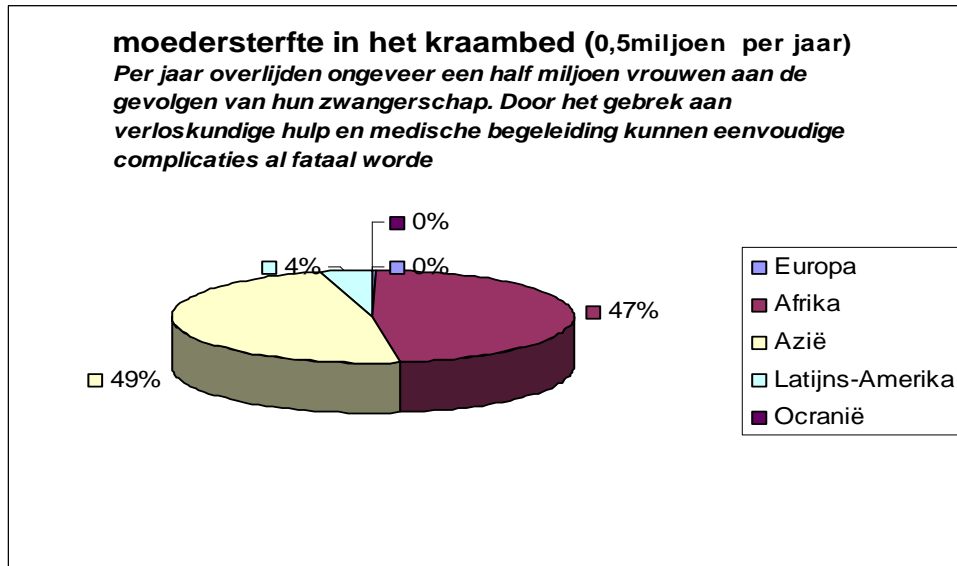
Alle kinderen van de wereld volgen dus basisonderwijs en kunnen rekenen, lezen en schrijven.

- Waar
- Niet waar

Jongens krijgen meer kansen dan meisjes.

- Waar
- Niet waar

Opdracht 4

Hoeveel vrouwen sterven er jaarlijks ten gevolge van hun zwangerschap?

- 2 miljoen vrouwen sterven ten gevolge van de zwangerschap.
- 0,5 miljoen vrouwen sterven ten gevolge van de zwangerschap.

|

In welk werelddeel sterven de meeste vrouwen als gevolg van een zwangerschap?

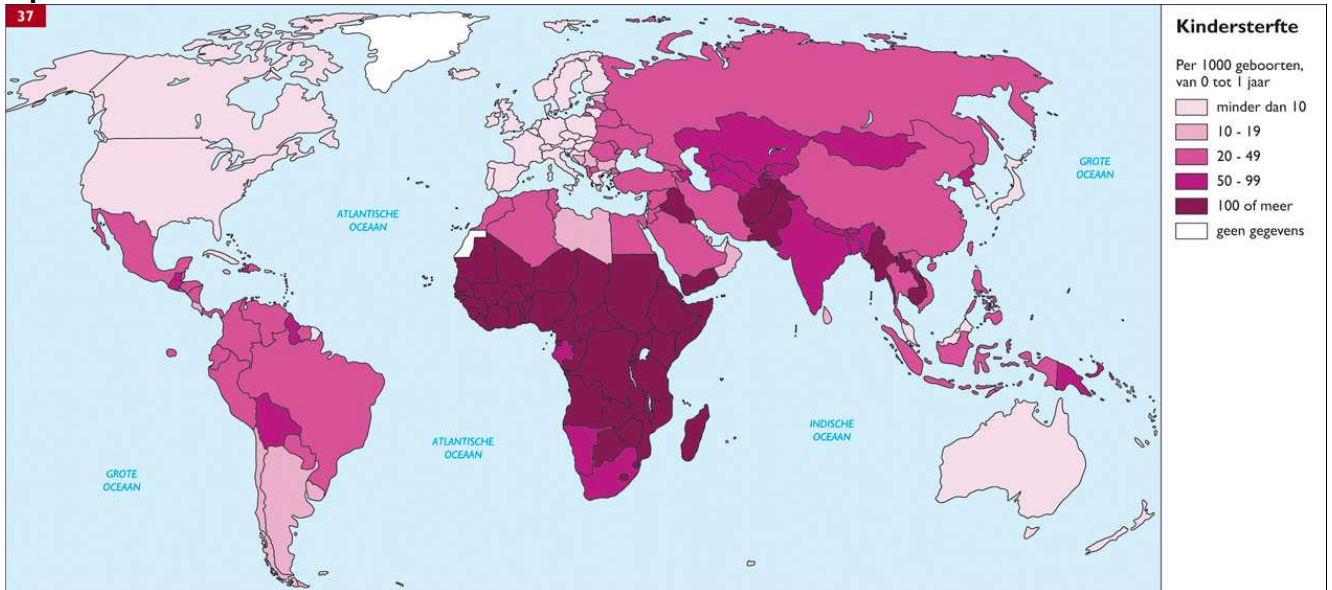
- Europa
- Azië

In de 21ste eeuw sterven er bijna geen vrouwen meer in het kraambed.

- Waar
- Niet waar

Opdracht 5

37

In Europa sterven minder dan 10 kinderen op 1000 voor ze 1 jaar oud zijn.

- Waar
- Niet waar

In Azië sterven gemiddeld 15 kinderen op 1000 voor ze 1 jaar zijn.

- Waar
- Niet waar

In een groot deel van Afrika sterft 10% van de kinderen voor ze 1 jaar oud zijn

- Waar
- Niet waar

Een groot deel van de kinderen in de wereld sterft voor ze vijf jaar.

- Waar
- Niet waar

Opdracht 6

HIV in de wereld

HIV is het virus dat AIDS kan veroorzaken. Het aantal mensen dat met HIV geïnfecteerd raakt, groeit nog altijd. In het westen hoeft het virus niet langer dodelijk te zijn. Maar in andere delen van de wereld sterven veel mensen door het virus aan AIDS. In 2004 ongeveer 3 miljoen. Vooral jongeren lopen een groot risico op infectie, Mede door onvoldoende informatie en voorlichting. De toegang tot zorg is onvoldoende. Ook aan malaria sterven jaarlijks nog 1 tot 3 miljoen mensen. 90% daarvan leeft ten zuiden van de Sahara in Afrika. 70% van de slachtoffers zijn kinderen onder de 5 jaar. Met andere woorden: elke 30 seconden sterft er een kind in Afrika. Dat zijn 7 jumbojets vol kinderen die elke dag bezwijken aan malaria

Welke ziekte wordt veroorzaakt door het HIV-virus?

- Malaria
- Aids

Hoeveel mensen stierven aan AIDS in 2004?

- 4 miljoen mensen
- 3 miljoen mensen

Hoeveel % van de malaria-slachtoffers zijn kinderen onder de 5 jaar?

- 60% van de malariaslachtoffers zijn kinderen onder de vijf jaar.
- 70% van de malariaslachtoffers zijn kinderen onder de vijf jaar.

Besmettelijke ziektes zoals malaria en aids eisen wereldwijd nog vele slachtoffers.

- Waar
- Niet waar

Er is eigenlijk geen verschil meer tussen arme en rijke landen.

- Waar
- Niet waar

Noteer de antwoorden op de vetgedrukte vragen van alle 6 de opdrachten in de overzichtstabel.

Wat denk je als je deze resultaten bekijkt?

Hebben alle jongeren in de wereld even veel kansen om zich te ontwikkelen? Niet echt.

Tot die zelfde conclusie kwamen ook de 189 landen van de Verenigde Naties in 2000.

Zij besloten hier iets aan te doen...

4. Millenniumwat?

Bekijk het filmpje op www.detijdloopt.be

In het jaar 2000 kwamen de regeringen van 189 landen van de Verenigde Naties samen. Ook zij stelden vast dat de rijkdom en de kansen in de wereld niet eerlijk verdeeld zijn. De ministers besloten dat ze er iets aan moesten doen. Het is immers hun taak om ervoor te zorgen dat alle mensen het goed hebben. Niet enkel de mensen in hun eigen land, maar ook de mensen in andere landen.

Zo besloten de regeringen om 8 afspraken te maken om de mensen uit de hele wereld meer kansen te geven tegen 2015. Deze afspraken noemden ze “millenniumdoelstellingen”.

In totaal hebben uiteindelijk 191 landen deze afspraken mee ondertekend.

Dit zijn de 8 millenniumdoelstellingen die deze landen toen ondertekenden.

Opdracht: De tijd vliegt

Maak groepjes van 3 of 4 personen. Met dit groepje ga je op zoek naar de huidige toestand. Hoe ver staan we NU met de realisatie van de millenniumdoelen?

Elk groepje neemt één bepaalde doelstelling voor zijn rekening en lost volgende opdrachten op:

- Hoe was de situatie in 2005, toe de millenniumdoelen in het leven werden geroepen?
- Welke doelstellingen werden vooropgesteld voor 2015?
- Is er in tussentijd al iets veranderd?
- Wat moet er nog gebeuren om de doelstellingen te bereiken tegen 2015?
- Is dit nog haalbaar?

Stel je resultaten voor aan de rest van de klas.

Op www.detijdloopt.be en op www.millenniumdoelstellingen vind je alle informatie.

6. Recht op onderwijs

Methodiek 6: Ganzenbordspel: Behaal een diploma

Doelstellingen:

- Kennismaken met het recht op onderwijs en de verschillen aanvoelen die er zijn in het Noorden en het Zuiden.
- Beseffen dat kinderen in het Noorden geluk hebben dat onderwijs verplicht is.
- Beseffen hoe moeilijk het is om dit recht in het Zuiden te verwezenlijken.
- Het belang inzien van onderwijs en alfabetisering.
- Weten wat de concrete gevolgen kunnen zijn van gebrek aan onderwijs.
- Kunnen nadenken over mogelijke oplossingen om het recht op onderwijs te realiseren of het onderwijs te verbeteren.

Tijd: 80 minuten

Groepsgrootte: 15 – 25 deelnemers

Benodigdheden:

- Een dobbelsteen
- De situatiekaartjes (bijlage 1) op stevig papier kopiëren en uitknippen. Schrijf op de bovenkant van elk kaartje 'Noorden' of 'Zuiden'
- Rekenmachine en de rekensom (bijlage 2)
- Het spelbord (bijlage 3) vergroten op A3-formaat indien mogelijk op stevig papier.
- Budgetkaartjes (bijlage 4)
- Een krant

Korte omschrijving:

De deelnemers worden tijdens hun tocht over het ganzenbord met verschillende situaties m.b.t. 'het recht op onderwijs' geconfronteerd. Het doel is zo snel mogelijk "hun diploma te behalen".

Verloop:

Stap 1:

- De groep wordt ingedeeld in groepjes van een viertal spelers. Elke groep zoekt een voorwerp dat met onderwijs te maken heeft (bv. gom, puntenslijper,..) en als pion kan dienen.
- De groep die het hoogste gooit mag beginnen.
- Om de beurt gooit elke groep met een dobbelsteen. Als de groep:
  - 1 of 2 gooit, neemt ze het bovenste kaartje van de stapel: "ZUIDEN".
  - 3 of 4 gooit, gaat ze het aantal ogen dat ze gegooit heeft vooruit op het spelbord
  - 5 of 6 gooit, neemt ze het bovenste kaartje van de stapel: "NOORDEN"
- Op alle kaartjes staat een situatie i.v.m. het recht op onderwijs. Bij de situatie staat een opdracht:
  - Een aantal kaartjes laat de spelers geen keuze. Ze moeten de opdracht uitvoeren zoals die er staat.
  - In enkele andere gevallen hebben de deelnemers de keuze. Ze kunnen de opdracht uitvoeren die meestal negatieve gevolgen heeft voor de groep - bv. een beurt overslaan- of ze kunnen een oplossing voorstellen voor de problemen op het kaartje. Voor zo'n alternatieve oplossing moet wel één kaartje uit het budget van het Noorden (Budgetkaartje Noord) of van het Zuiden (budgetkaartje Zuid) (bijlage 3) betaald worden. Is het budget op dan kunnen er geen oplossingen meer gezocht worden.

De overheid (gespeeld door de de andere spelers) moet beslissen of de voorgestelde oplossing aanvaardbaar is en of ze bereid is voor deze oplossing een budgetkaartje te betalen. Hierbij

moeten ze rekening houden met o.a. het kostenplaatje, de haalbaarheid, de duurzaamheid, het nut ... van de oplossing.

- De groep die als eerste het hele parcours heeft afgelegd en dus “zijn diploma haalt”, is de winnaar van het spel.

Stap 2: Nabespreking

- Had de winnaar vooral kaartjes van het stapeltje Noorden of van het stapeltje Zuiden? Zijn jullie verschillen opgevallen in opdrachten voor het Noorden en het Zuiden? *(de opdrachten op de kaartjes Noorden zorgen er vooral voor dat de spelers vooruit kunnen, de opdrachten op de kaartjes Zuiden, sturen de spelers terug achteruit of laten ze een beurt overslaan, tenzij er een oplossing voor het probleem gevonden kan worden. Dit is een mogelijk uitgangspunt voor de bespreking van de verschillen tussen het onderwijs in het Noorden en het onderwijs in het Zuiden.)*
- Wat zijn zoal de problemen van het onderwijs in het Zuiden *(voorbeelden uit de situaties op de kaartjes)*?
- Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen het onderwijs in het Noorden en het onderwijs in het Zuiden?
- Was je je bewust van deze verschillen?
- Welke situatie is je bijgebleven, heeft je verrast, heeft de meeste indruk nagelaten, ... ?
- Vind je het goed dat het onderwijs bij ons verplicht is? Waarom wel, niet?
- Waarom is het ‘recht op onderwijs’ zo moeilijk te verwezenlijken in het Zuiden, wat zijn de belangrijkste oorzaken ervan?
- Wat zijn de gevolgen van te weinig/geen onderwijs?
- Welke voorgestelde oplossingen vond je het meest realistisch, het meest haalbaar,...? Welke voorgestelde oplossingen zouden in de realiteit zeker uitgevoerd moeten worden?

Tips voor de begeleider

- Het is de bedoeling dat er over verschillende oplossingen gediscussieerd wordt. Als spelbegeleider kan je die discussie mee aanwakkeren.
- Je kan het spel ook in kleine groepjes spelen zodat er geen groepen tegen elkaar spelen maar individuen. Sommige opdrachten kunnen dan aangepast worden. De begeleiding verloopt natuurlijk wel moeilijker, aangezien de begeleider verschillende groepjes moet volgen. Probeer dan zoveel mogelijk de voorgestelde oplossingen voor de probleemsituaties en de discussies daar rond te volgen.

Bijlage 1: Situatiekaartjes:

Situaties uit het Noorden	Situaties uit het Zuiden
1. Je ouders brengen je met de auto naar school, ga vijf vakjes verder.	2. Je moet naar school op 14 km van je huis. Indien je te voet gaat, moet je één beurt overslaan maar als je de overheid kan overtuigen om een andere oplossing die jij voorstelt, aan te nemen, dan mag je 1 vakje verder gaan.
3. Je krijgt straf omdat je te veel kabaal maakt in de klas. Jullie moeten allemaal zwijgen tot jullie volgende beurt. Lukt dit niet dan moeten jullie 3 vakjes terug.	4. Jullie school zit zonder papier, pennen en boeken. De eerst volgende speler die jullie voorbij steekt, brengt deze middelen voor jullie mee. Wacht dus tot iemand van de andere groepen jullie voorbij steekt alvorens verder te spelen. Zijn jullie de laatste groep dan moeten jullie 2 vakjes terug om de spullen zelf op te halen.
5. Door je degelijke opleiding heb je nu een boeiende en afwisselende vakantiejob kunnen bemachtigen. Je mag vijf vakjes vooruit.	6. Je vader kan niet lezen of schrijven. Daarom moet je thuis blijven om hem te helpen bij het invullen van allerlei papieren. Hierdoor moet je één beurt overslaan. Indien je de overheid kan overtuigen om een andere oplossing aan te nemen, mag je één vakje vooruit.
7. Je bent een kind van vluchtelingen dat niet welkom is in de school van je dorp. Je gaat op zoek naar een school waar ze je wel willen inschrijven en hierdoor moet je één beurt overslaan. Wanneer je de overheid kan overtuigen een andere oplossing aan te nemen dan mag je vier vakjes verder.	8. Door grote overstromingen kan je de school alleen per boot bereiken. Elke speler van jullie groep plooit een bootje van papier. Als ze niet af zijn op het moment dat het weer jullie beurt is, sla je je beurt over.
9. Prijs jezelf aan tijdens een sollicitatiegesprek voor een vakantiejob. Leg de nadruk op het onderwijs dat je hebt genoten en wat je daaruit geleerd hebt. De andere spelers bepalen of je de job krijgt en hoeveel stappen je daardoor vooruit mag.	10. Er is geen schoolplicht. Je moeder heeft bovendien geen geld om je naar school te laten gaan. Je loopt weg van je moeder en je kiest voor de straat als woonplaats. Om alle ellende te vergeten begin je met het snuiven van lijm. Sla 1 beurt over omdat je niet meer uit deze situatie weggeraakt. Indien je voorstel tot oplossing wordt aangenomen, mag je één

	vakje verder.
<p>11. Je vader wordt werkloos maar doordat hij een uitkering krijgt, is het niet nodig dat jij gaat werken om geld te verdienen. Ga vier vakjes verder.</p>	<p>12. Je ouders hebben niet genoeg geld om je schoolgeld te betalen. Je moet steun gaan vragen bij de dorpsraad. Deze vragen je een aloud ritueel uit te voeren met drie voorwerpen die je in de buurt vindt. Indien de andere spelers vinden dat het ritueel geslaagd is, mag je één vakje verder.</p>
<p>13. Jullie “adopter” met jullie klas een Foster Parents kindje. Hierdoor kan het kindje naar school gaan. Geef deze kaart aan een andere groep, je mag zelf kiezen welke, en zij mogen dan 5 vakjes vooruit.</p>	<p>14. Je bent ten gevolge van een bombardement doof geworden. In jouw land bestaat er geen speciale school voor dove kinderen. Je klasgenootjes moeten dan ook de les van de leraar vertalen. Zonder te spreken, beeldt iemand 3 woorden uit. Jij moet het woord raden. Voor elk woord dat je geraden hebt, mag je één vakje vooruit.</p>
<p>15. Je hebt leren rekenen en kan er dus op letten dat je in de winkel steeds het juiste bedrag terug krijgt. Ga twee vakjes verder.</p>	<p>16. Je ouders vinden dat het voor meisjes niet nodig is om naar school te gaan. Je blijft thuis en zal op jezelf een aantal dingen moeten leren. Dit gaat uiteraard heel traag vooruit en je moet dan ook helemaal terug aan begin van het spel beginnen. Indien je de overheid van een andere oplossing kan overtuigen, mag je één vakje verder.</p>
<p>17. Jullie organiseren een benefietavond ten voordele van een zusterschool in het Zuiden. Bedenk tegen je volgende beurt een pakkende slogan die veel geld in het laatje zal brengen. De medespelers en begeleider beslissen hoeveel vakjes de slogan jullie oplevert.</p>	<p>18. Er komt een mobiele school, in jouw buurt. Dit is een rondreizende school met een leerkracht die les geeft aan straatkinderen op straat. Daarom mag je twee vakjes vooruit.</p>

<p>19. Je raakt verlamd ten gevolge van een ongeval. Je moet naar een aangepaste school en hierdoor moet je één beurt overslaan. Indien je ervoor kan zorgen dat de overheid een andere oplossing aanneemt, mag je vier vakjes verder.</p>	<p>20. Er is een tekort aan leerkrachten waardoor de klassen steeds groter worden. Jullie zitten ondertussen al met 60 kinderen in één klas. Slechts wanneer je met vier anderen 10 seconden op een stuk krant kan gaan staan, mag je verder spelen. Anders sla je 2 beurten over.</p>
<p>21. Je moet een spreekbeurt geven van 1 minuut over het thema “het recht op onderwijs”. Als dit je lukt, mag je zes vakjes vooruit. Per keer dat je echter “euh” zegt gaat hier 1 vakje vanaf.</p>	<p>22. De verwarming in de klas is weer maar eens stuk. Er is echter geen geld om ze te maken. Spring allemaal samen 15 keer in de lucht om jullie weer op te warmen. Ga daarna 1 vakje verder.</p>
<p>23. Rekensom: je moet deze opdracht uitvoeren wanneer er een andere groep een Zuiden-kaartje heeft met dezelfde opdracht. (indien jullie groep beide kaartjes heeft, geef je er 1 aan een andere groep). Je vindt naast het spelbord een rekensom en een rekenmachinetje. Een derde speler leest langzaam de rekensom voor en jullie lossen ze op met de rekenmachine. Wie als eerste het juiste antwoord geeft, mag zes vakjes vooruit.</p>	<p>24. Rekensom: je moet deze opdracht uitvoeren wanneer er een andere groep een Noorden-kaartje heeft met dezelfde opdracht. (indien jullie groep beide kaartjes heeft, geef je er 1 aan een andere groep). Een derde speler zal langzaam een rekensom voorlezen. Die som moeten jullie uit het hoofd oplossen (zonder op te schrijven!). Diegene die als eerste het juiste antwoord geeft, mag zes vakjes vooruit.</p>
<p>25. Nadat je enkele keren spijbelde, werd je via de goede begeleiding van het Centrum voor Leerlingenbegeleiding weer op het rechte pad gebracht. Daarom mag je drie vakjes verder gaan.</p>	<p>26. Omdat je vanaf je 10e noodgedwongen vele lessen moet missen doordat je van je ouders op het veld moet meewerken, kan je op school niet meer volgen en besluit je met school te stoppen. Speel daarom even niet meer mee: sla 2 beurten over. Indien je echter een andere oplossing vindt die wordt goedgekeurd door de overheid mag je één vakje verder.</p>
<p>27. Door een deelname aan de wiskundeolympiade win je een geldprijs ter waarde van 500 euro. Dit betekent dat je zes vakjes vooruit mag.</p>	<p>28. De oogst moet binnengehaald worden. Help je ouders en sla één beurt over of overtuig de overheid om een andere oplossing aan te nemen.</p>

29. Er is een groot tekort aan leerkrachten. Het ministerie van onderwijs spreekt jullie aan om 10 redenen te noemen die jonge mensen ervan kunnen overtuigen te kiezen voor een opleiding tot leerkracht. Indien jullie 10 goede redenen kunnen bedenken, mogen jullie 4 vakjes verder.

30. Je wil in een ander land gaan verder studeren maar je diploma wordt er niet erkend. Haal eerst een ander diploma in dit land. Hierdoor moet je twee vakjes terug gaan. Indien je een andere oplossing vindt, mag je één vakje verder.

31. In de fabriek waar jullie werken, heeft de vereniging van werkende kinderen kunnen bekomen dat jullie 1 namiddag per week vrijaf krijgen om les te volgen. Hierdoor mag je twee vakjes verder

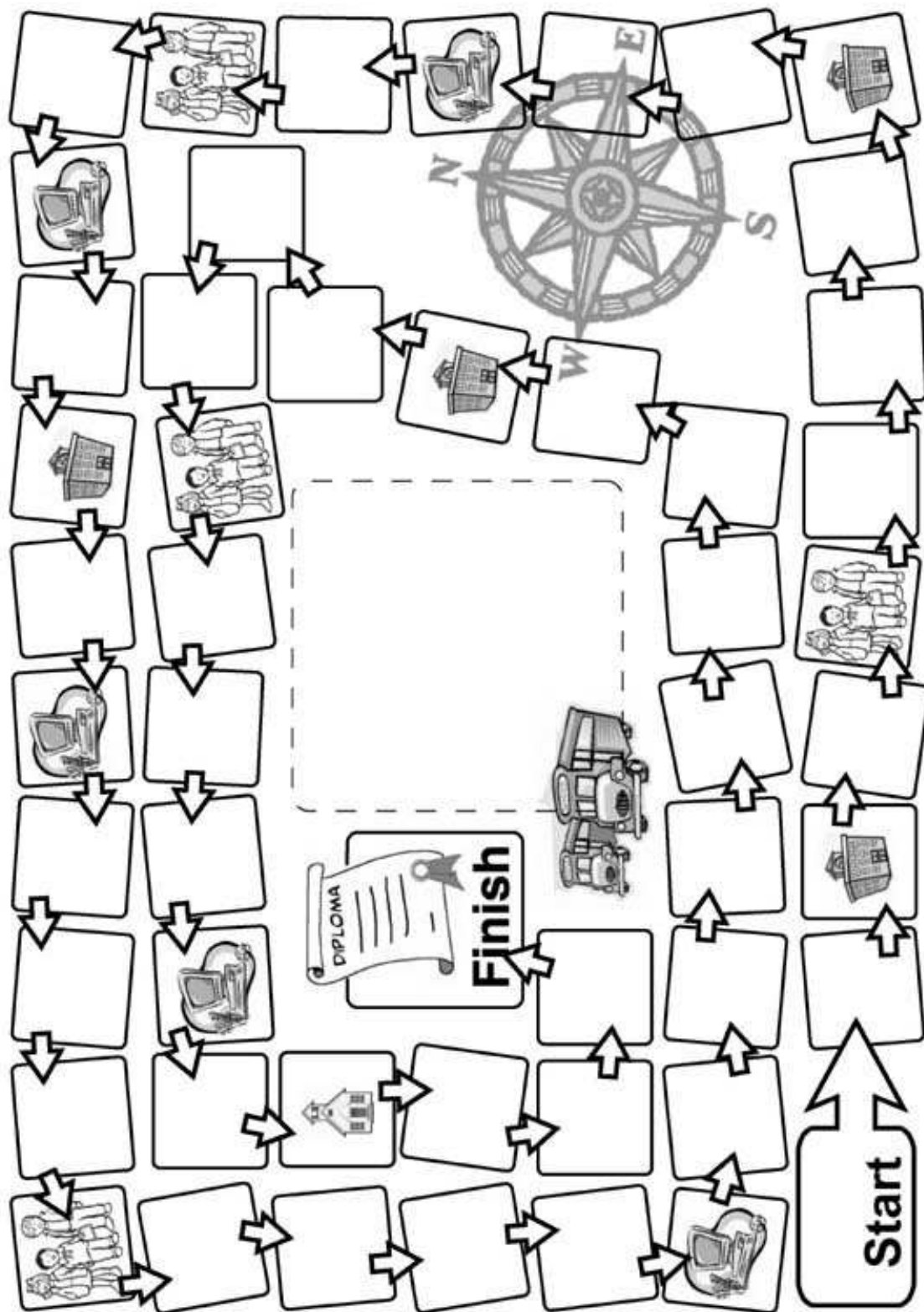
Bijlage 2: Behaal een diploma: Rekensom

Rekensom

$$(252 + 145) \times 5 + 466 - 120:2 =$$

(oplossing: 1165,5)

Bijlage 3: Spelbord

Bijlage 4: Budgetkaartjes

Budget Noorden	Budget Noorden	Budget Noorden
Budget Noorden	Budget Noorden	Budget Noorden
Budget Zuiden	Budget Zuiden	Budget Zuiden

7. Persoonlijke identiteit - verscheidenheid

Methodiek 7: Zoeken naar overeenkomsten en verschillen ontdekken

Doelstellingen:

- Beseffen dat elk van ons recht heeft op een eigen persoonlijkheid.
- Aanvoelen dat elk van de de deelnemers uniek is en er tegelijkertijd een heleboel overeenkomsten zijn tussen individuen.
- Communicatievaardigheden ontwikkelen.
- Elkaar leren kennen en een goede groepsgeest ontwikkelen.

Tijd : 20 minuten

Groepsgrootte: 10 +

Benodigdheden:

- Kopieën van het vragenblad
- 1 pen per persoon.

Verloop:

Stap 1:

Vraag elke deelnemer om het vragenblad in te vullen en dan te proberen iemand te vinden die op alle vragen dezelfde antwoorden heeft. Als ze niemand vinden, vraag hen dan te proberen iemand te vinden met wie ze ten minste vier kenmerken delen, daarna iemand met ten minste drie kenmerken of ten minste twee!

Stap 2: bespreking

Bespreek de activiteit met de deelnemers.

- Hoeveel mensen vonden iemand met alle vijf, vier, drie, twee of één kenmerk gemeenschappelijk?
- Welke verscheidenheid was er aan godsdienst, muziekgenre, ongeliefd huisdier, lievelingsdrankje, enz.?
- Is het moeilijk om met zo'n verscheiden groep samen te werken? Waarom (niet)?

Vragenblad: Zoeken naar overeenkomsten, en verschillen ontdekken

Geef de antwoorden op onderstaande vragen en probeer dan iemand anders te vinden die op al de vragen dezelfde antwoorden heeft. Als dit niet lukt, probeer dan iemand te vinden met wie je vier kenmerken deelt, of drie, of twee, of ben jij uniek?

- Ik werd geboren in ...
- Ik geloof in ...
- Ik ben allergisch voor ...
- Het huisdier dat ik haat is ...
- Mijn lievelingsmuziek is ...

8. Discriminatie

Methodiek 8: Een vreemde eend in de bijt

Doelstellingen:

- Een discussie op gang trekken over verschillende groepen in de samenleving.
- Bewustzijn creëren over vooroordelen en discriminatie.
- Inlevingsvermogen aanmoedigen in het ervaren van afwijzing of uitsluiting.
- Ondervinden hoe het voelt om tot een meerderheid of minderheid te behoren.
- Het recht ondervinden op een gelijke behandeling en om niet gediscrimineerd te worden.

Tijd: 10 minuten

Groepsgrootte: 16+

Benodigheden:

- Gekleurde zelfklevende papieren stippen. Voor een groep van 16 mensen kan je bijvoorbeeld 4 blauwe, 4 rode, 4 gele, 3 groene en 1 witte stip gebruiken.

Verloop:

Stap 1:

- Plak een stip op het voorhoofd van elke speler. De spelers mogen niet weten wat hun eigen kleur is.
- Vraag dan de spelers groepjes te vormen met diegenen, die dezelfde kleur van stip hebben.
- Niemand mag spreken, ze mogen enkel non-verbale communicatie gebruiken.

Stap 2: Bespreking

Help de groep met het onderzoeken van hun gevoelens over wat ze deden en wat ze eruit leerden:

- Hoe voelde je je op het moment dat je voor het eerst iemand ontmoette met dezelfde kleur van stip als jij?
- Hoe voelde de persoon met de overblijvende stip zich?
- Hielp je elkaar met groepjes te vormen?
- Bij welke verschillende groepen hoor jij, bijv. bij een voetbalteam, school, kerk?
- Kan iedereen lid worden van deze groepen?
- Wie zijn de vreemde eenden in de bijt in onze samenleving?

Tips voor de begeleider

Let erop wie de witte stip krijgt!

Je kan de gelegenheid te baat nemen om de samenstelling van de uiteindelijke groepen te manipuleren, maar maak het niet te duidelijk. Laat de spelers denken dat de stippen willekeurig uitgedeeld werden.

Varianten

- Gebruik gekleurde zelfklevende papieren stippen zoals hierboven maar hou geen vreemde eend in de bijt over zodat op het einde iedereen in een groep zit.
- Voorbereiding zoals voor variant 1. Vraag de spelers echter om groepjes te vormen waarbij een groep niet meer dan één persoon met dezelfde kleur van stip mag bevatten, zodat je eindigt met een 'multi'-groep

9. Armoede

Methodiek 9: Horoscoop van de armoede

Doelstellingen:

- Nadenken over het gebrek aan mogelijkheden voor arme jongeren, en de moeilijkheden waarmee ze geconfronteerd worden bij het aangrijpen van de mogelijkheden die ze hebben.
- De vicieuze cirkel van de armoede begrijpen.
- Sociale rechtvaardigheid, menselijke waardigheid en verantwoordelijkheid bevorderen.

Tijd: 60 minuten

Groepsgrootte: 15-21

Kort overzicht:

In deze activiteit worden creativiteit en creatieve compositie gecombineerd om de problematiek te verkennen van de gevolgen van armoede en van het gebrek aan mogelijkheden voor armen.

Benodigdheden:

- 12 levenskaarten (bijlage 1)
- 12 horoscoopkaarten (bijlage 2)
- Maak drie reeksen kaarten, zodat er vier levenskaarten en hun overeenstemmende horoscoopkaarten in iedere reeks zitten. Steek iedere reeks in een aparte omslag zodat ze niet door elkaar geraken.
- een blad papier en een balpen per deelnemer
- een groot vel papier of flip-over of schoolbordstiften of krijt
- plakband
- achtergrondinfo over armoede: www.armoede.org

Verloop:

Stap 1:

Instructies

- Stel de activiteit voor. Spreek kort over horoscopen in het algemeen. Hebben de deelnemers ooit hun horoscoop gelezen? Geloven ze in horoscopen? Welke soort informatie bevatten horoscopen meestal?
- Deel de deelnemers op in drie kleine groepen, en geef elke groep een reeks levenskaarten met overeenstemmende horoscoopkaarten.
- Geef de groepjes twintig minuten om horoscopen te verzinnen voor de vier levens op hun kaarten. Ze moeten hun verbeelding, intuïtie en algemene kennis gebruiken om te voorspellen wat er met deze mensen in het volgende jaar zal gebeuren. Benadruk dat er geen juiste of foute antwoorden bestaan, maar dat ze moeten trachten om hun voorspellingen zo realistisch mogelijk te maken.
- Wanneer de groepjes hun werk afgerond hebben, gaat de hele groep samen zitten. Vraag elk groepje om beurt om hun werk voor te stellen. Ze moeten eerst de informatie op de levenskaarten voorlezen, zodat ieder de verschillende personages kent, en dan moeten ze de horoscopen voorlezen.
- Plak tenslotte de levenskaarten en de voorspellingen op het grote vel papier zodat een muurkrant wordt gemaakt.

Stap 2: Nabespreking

Begin de discussie door aan iedere groep te vragen even uit te leggen hoe ze hebben beslist over de toekomst van ieder personage. Omschrijf dan wat armoede betekent en bespreek tenslotte de gevolgen van armoede.

- Hoe stellen de deelnemers zich arme mensen voor? In hun eigen land en in ontwikkelingslanden? Gaat het hier om stereotiepe voorstellingen? Hoe gegrond zijn hun voorstellingen? Waar halen mensen hun informatie vandaan?
- Wat verstaan de deelnemers onder de term armoede?
- Kan iemand “rijk” zijn in een bepaald land, terwijl hij in een ander land “arm” zou zijn? Met andere woorden, is armoede relatief?
- Waarom zijn sommige mensen in jouw samenleving rijk en anderen arm?
- Hoe kan iemand opklimmen uit de armoede, zowel in je eigen land als in Eritrea, één van de armste landen ter wereld? Door een rijke oom te hebben? Door de lotto te winnen? Door een opleiding te hebben? Door gezond te zijn? Door de juiste mensen te kennen? Door hard te werken? Hoe nog?
- Hoe gemakkelijk is het voor arme mensen om de cirkel van armoede te doorbreken? Met andere woorden, is het moeilijk voor iemand die arm geboren is om niet arm te zijn wanneer hij volwassen is?
- Over welke mogelijkheden beschikken rijke mensen?
- Over welke mogelijkheden beschikken arme mensen?
- Wanneer mensen arm zijn, is dat dan hun eigen schuld? Is het hun lot? Of is het omwille van sociale, politieke en economische redenen?
- Armoede gaat vaak gepaard met een slechte gezondheid, honger en ondervoeding, een gebrek aan onderwijs, beperkte arbeidsvaardigheden en werkloosheid. Is dit toeval of is er een verband? Zo ja, welk verband bestaat er?
- Hoe worden armen gewoonlijk gezien en behandeld?
- Welke vorm van politiek en sociaal beleid biedt het best mogelijke leven aan alle burgers?
- Is onderwijs een belangrijke factor in het terugdringen van armoede in je eigen land?
- In bijna elk land ter wereld groeit de kloof tussen arm en rijk. De kloof groeit ook tussen landen onderling. Wat zijn de gevolgen hiervan voor Europa?
- Is het zorgwekkend dat de kloof groeit? Als de deelnemers denken dat dit inderdaad zo is, vraag hen dan wiens verantwoordelijkheid het is om ervoor te zorgen dat de kloof gedicht wordt.
- Wat kunnen individuen, groepen, gemeenten en staten doen om de kloof te dichten?

Tips voor begeleiders

Verduidelijk aan de deelnemers dat het hier gaat om een verzonnen horoscoop en dat je geen astroloog moet zijn of veel moet weten over de eigenschappen die traditioneel worden toegekend aan de verschillende sterrenbeelden. Ze moeten zich vooral laten leiden door het levensverhaal dat wordt beschreven op de Levenskaarten, en hun eigen algemene kennis en kennis van geschiedenis, economie en sociologie gebruiken. De aanduiding “liefde” op de horoscoopkaarten is bedoeld om niet alleen naar het liefdesleven van het personage te verwijzen, maar ook naar zijn relatie tot familie en vrienden.

Varianten

Je kan de levensverhalen aanpassen of sommige ervan vervangen door andere verhalen die je interessanter of gepaster vindt. Je kan deze verhalen ook vervangen door reële gevallen in je eigen gemeenschap of land.

Bijlage 1: Horoscoop van de armoede: Levenskaarten:

Maria, een alleenstaande moeder met drie kinderen, woont in een heel arme buurt in Madeira (Portugal). Haar laatste vriend heeft haar net verlaten. Ze werkt als meid voor een rijke familie, maar hoe lang zal dit nog duren? Onlangs heeft iemand een dure ring van de vrouw des huizes gestolen en deze verdenkt één van de meiden. De schuldige kan niet worden gevonden, dus zullen alle meiden worden ontslagen en vervangen door andere. Maria is Steenbok.

Amina is Turkse. Ze woont in een klein dorpje in één van de armste streken. Ze is 12 jaar en haar ouders – heel arme boeren – denken erover haar een echtgenoot te zoeken. Maar Amina wil niet trouwen; ze besluit daarom van huis weg te lopen en naar de hoofdstad te reizen in de hoop op een betere toekomst. Amina is Tweeling.

Misha woont in Tomsk in Siberië. Hij is al meerdere maanden werkloos en weet niet wat te doen. Zijn vrouw is erg ziek en moet het bed houden. Hij heeft vier kinderen van 20, 18, 10 en 8 jaar. De twee jongste kinderen zijn gehandicapt. Misha is Maagd.

Yuriy woont bij zijn ouders en drie jongere broers in Tomsk in Siberië. Hij is twintig jaar oud en een zeer veelbelovend ijshockeyspeler. Zijn oom in Amerika heeft beloofd dat hij voor hem een beurs voor een Amerikaanse universiteit zal proberen te vinden. Yuriy's vader, Misha, is al meerdere maanden werkloos en momenteel bestaat de enige bron van inkomsten van de familie uit het loon dat Yuriy af en toe kan verdienen door kleine karweitjes te doen. Yuriy weet niet wat hij moet doen. Zijn moeder is ziek, zijn twee jongste broertjes zijn gehandicapt en de familie is afhankelijk van hem. Yuriy is Kreeft.

Bengt is een jonge Zweedse skinhead. Dit jaar is hij al twee keer gearresteerd wegens geweldpleging. Hij heeft al twee jaar geen werk meer en toch weigert hij in te gaan op werkaanbiedingen. Liever brengt hij zijn tijd door met het trainen van zijn hond, een pitbullterriër, met bodybuilding en met op straat rondhangen met zijn maten, die in verband gebracht worden met meerdere racistische incidenten. Bengt is Ram.

Ricardo woont alleen in Barcelona (Spanje) in een klein flatje dat hij nauwelijks kan betalen. Hij is al meerdere maanden ziek en leeft van een sociale zekerheidsuitkering van de staat. Vroeger deed hij allerlei klusjes om in zijn onderhoud te voorzien. Zijn vrouw liet hem in de steek en nam de kinderen mee, toen ze hoorde dat Ricardo aids heeft. Hij is Weegschaal.

Abdoul is lang geleden geëmigreerd uit Mauretanië en in de Franse hoofdstad Parijs komen werken. Gedurende de eerste jaren woonde hij alleen in Frankrijk, maar later kon hij zijn vrouw, zijn vier kinderen en zijn grootouders laten overkomen. Ze wonen allen samen op een appartement in een arme wijk van Parijs. Eerst liep alles goed, vooral toen Abdoul's vrouw een tweeling kreeg, maar het is zeer moeilijk gebleken om de kinderen respect voor de Mauritaanse tradities bij te brengen. De tweeling is nu 12 jaar oud. Ze hebben veel problemen op school en weigeren vaak hun ouders te gehoorzamen. Onlangs heeft Abdoul zijn werk verloren omwille van de algemene economische crisis. Abdoul is Leeuw.

De tweeling, **Moktar en Ould**, is geboren in Parijs (Frankrijk). Ze zijn de kinderen van Abdoul, een migrantenwerker afkomstig uit Mauretanië. De hele familie, hun ouders, vier oudere broers en hun grootouders wonen allen samen in één appartement in een arme wijk van Parijs. De tweeling is nu 12 jaar oud en heeft veel problemen op school. Ze weigeren te studeren, spijbelen erg vaak en lummelen dan rond in de voorstad van Parijs met hun vrienden. Ze weigeren hun ouders te

gehoorzamen, hebben dikwijls ruzie met hen en gebruiken soms geweld. Schoolrapporten tonen aan dat ze steeds agressiever worden. Moktar en Ould zijn Waterman.

Krista, 20 jaar, huurt een klein flatje in een arme wijk van Praag en droomt ervan in Duitsland te wonen. Ze heeft een advertentie gelezen waarin jobs in Berlijn worden aangeboden. Ze heeft het telefoonnummer uit de advertentie opgebeld en dan een man ontmoet die beloofde haar weg te halen uit de armoede en die zei dat ze in Berlijn gemakkelijk werk zou vinden. Ze besluit het erop te wagen, de man te vertrouwen en deze kans om naar Berlijn te gaan aan te grijpen. Krista is Boogschutter.

Jane is een bejaarde weduwe die in Schotland woont. Haar echtgenoot was een alcoholicus en werkte bijna nooit. Jane moet zien te leven van een pover staatspensioentje, maar haar gezondheidstoestand gaat snel achteruit, zodat ze bijkomende zorg nodig heeft. Jane is Vissen.

Bella woont samen met haar zus, Angelica, in Palermo (Italië). Hun ouders zijn gestorven toen de meisjes zestien en zeventien waren, zodat ze de school moesten verlaten en moesten gaan werken om in hun onderhoud te voorzien. Ze zijn nu tweeëntwintig en drieëntwintig jaar. Bella heeft twee jobs; overdag werkt ze als meid en 's nachts werkt ze als poetsvrouw in het ziekenhuis. Ze zorgt ook voor Angelica, die verslaafd is aan drugs. Bella weigert haar zus in de steek te laten, omdat ze weet hoe erg haar zuster het te verduren heeft gehad door hun gewelddadige vader. Bella heeft zelf problemen met haar opvliegendheid, die ze moeilijk onder controle kan houden en die er onlangs nog twee keer voor heeft gezorgd dat ze een job verloren heeft. Bella is Stier.

Angelica woont samen met haar zus Bella in Palermo (Italië). Hun ouders zijn gestorven toen de meisjes zestien en zeventien waren, zodat ze de school moesten verlaten en moesten gaan werken om in hun onderhoud te voorzien. Ze zijn nu tweeëntwintig en drieëntwintig jaar. Bella heeft twee jobs en zorgt ook voor Angelica, die verslaafd is aan drugs. Angelica steelt vaak het loon van haar zus om drugs te kunnen betalen. Gedurende de laatste jaren is ze er soms in geslaagd af te kicken, maar ze heeft grote moeite om haar verslaving onder controle te houden. Angelica is Schorpioen.

Bijlage 2: : Horoscoop van de armoede: Horoscoopkaarten volgend jaar

Ram (Bengt) (21 maart – 21 april) Liefde Werk Gezondheid	Weegschaal (Ricardo) (23 september – 22 oktober) Liefde Werk Gezondheid
Stier (Bella) (22 april – 21 mei) Liefde Werk Gezondheid	Schorpioen (Angelica) (23 oktober – 22 november) Liefde Werk Gezondheid
Tweelingen (Amina) (22 mei – 21 juni) Liefde Werk Gezondheid	Boogschutter (Krista) (23 november – 21 december) Liefde Werk Gezondheid
Kreeft (Yuriy) (22 juni – 22 juli) Liefde Werk Gezondheid	Steenbok (Maria) (22 december – 20 januari) Liefde Werk Gezondheid
Leeuw (Abdoul) (23 juli – 22 augustus) Liefde Werk Gezondheid	Waterman (Moktar en Ould) (21 januari – 19 februari) Liefde Werk Gezondheid
Maagd (Misha) (23 augustus – 22 september) Liefde Werk Gezondheid	Vissen (Jane) (20 februari – 20 maart) Liefde Werk Gezondheid

Methodiek 10: Armoedeweb

Doelstellingen:

- Inzicht verwerven in de vicieuze cirkel van armoede.
- Zich kunnen inleven in en solidariteit voelen met de situatie van een arme.
- Inzien dat de armoedeproblematiek en dus schendingen van economische en sociale rechten ook een probleem is van het Noorden en dit concreet kunnen aantonen met voorbeelden.
- Inzicht hebben in de verschillende factoren die aan de basis liggen van armoede.
- Kritisch nadenken over de oorzaken en gevolgen van armoede.
- Kunnen uitleggen hoe staten het recht op een behoorlijke levensstandaard kunnen realiseren.
- Inzien dat schendingen van het recht op een behoorlijke levensstandaard ook in het Noorden voorkomen. Dit kunnen aantonen met voorbeelden.
- Organisaties kennen (in België) die zich bezig houden met armoedebestrijding in België.
- Inzien waar de problemen van armoede in het Noorden vandaan komen

Tijd: 50 minuten

Groepsgrootte: 15 à 25 deelnemers

Benodigdheden:

- Witte etiketten : 3 per deelnemer, zorg voor enkele reserve etiketten
- een stift per deelnemer
- Een bolletje wol
- Een groot blad papier per groep (minstens A3-formaat)
- 1 tafel per groepje
- 1 stoel per deelnemer
- Vergroot de 7 armoedethema's en hang ze op in het lokaal, liefst op A3: onderwijs, huisvesting, gezin, werk, geld, ontspanning, gezondheid

Korte omschrijving:

De deelnemers brainstormen over allerlei zaken die te maken hebben met armoede.

Vervolgens kan er met het resultaat van deze brainstorm 3 dingen gebeuren:

- Deelnemers maken een armoedeweb door verbanden te zoeken tussen hun brainstormresultaten.
- Deelnemers maken in kleine groepjes een 'armoedecirkel' op papier.
- Deelnemers maken met de hele groep een kring die de vicieuze armoedecirkel voorstelt.

Beslis op voorhand- op basis van je groep- welke werkvorm het meest geschikt is.

Verloop:

Stap 1: brainstorm (10')

- Deelnemers brainstormen over allerlei woorden, feiten of beschrijvingen die te maken hebben met armoede, de zogenaamde 'armoedelinks': oorzaken van armoede, gevolgen, gebeurtenissen/situaties, allerlei factoren, beschrijvingen ..
- Elke deelnemer zoekt 3 armoedelinks uit drie verschillende thema's. Ze kunnen kiezen uit de 7 thema's die in het lokaal omhoog hangen. Ze mogen ook armoedelinks zoeken die niet exact onder één van deze thema's onder te brengen zijn. De thema's zijn enkel bedoeld als hulpmiddel, om zoveel mogelijk armoedelinks uit zoveel mogelijk domeinen te verzamelen.
- De deelnemer schrijft elke armoedelink op een etiket en plakt de 3 etiketten op zich.

Stap 2:

Mogelijkheid 1: Het armoedeweb

- De deelnemers verspreiden zich in het lokaal.
- Eén deelnemer houdt een bolletje wol vast en roept één van zijn 3 'armoedelinks' (bv. 'werkloosheid')
- Als een andere deelnemer een verband ziet tussen de geroepen armoedelink en één van zijn armoedelinks, reageert hij door zijn armoedelink te roepen. Degene met het bolletje wol gooit het bolletje naar een deelnemer die gereageerd heeft. Als er meerderen reageren, mag de werper het bolletje wol gooien naar de deelnemer die als eerste reageert of kiezen naar wie hij het bolletje gooit als er deelnemers tegelijk reageren.
- Vervolgens legt de deelnemer die het bolletje wol vangt, het verband tussen de armoedelinks uit aan de hand van een voorbeeldje. (bv. *Deelnemer reageert op de armoedelink 'werkloosheid' met de armoedelink 'schulden' en legt het verband uit aan de hand van een voorbeeld: 'iemand die werkloos is en toch zijn vroegere levensstijl wil behouden, gaat geld lenen om luxeproducten aan te kopen. Na langdurige werkloosheid kan de persoon zijn leningen niet meer terugbetalen en zit hij met een schuldenlast.'*)
- Op deze manier wordt telkens een 'armoedelink' geroepen, het bolletje wol doorgegeven en het verband uitgelegd aan de hand van een voorbeeld.
- Het is mogelijk dat sommige armoedelinks meerdere malen voorkomen. Dan moeten de deelnemers proberen om zoveel mogelijk andere verbanden of voorbeelden te zoeken.
- Het web is gevormd als alle armoedelinks aan bod gekomen zijn.

Mogelijkheid 2: De armoedecirkel op papier

- Je kan de groep ook in groepjes van 4 à 5 deelnemers indelen.
- Per groep krijgen de deelnemers een groot blad papier.
- Ze proberen in groepjes alle etiketten met de armoedelinks die op de groepsleden kleven, nu in een cirkel te kleven.
- De armoedelinks op de etiketten die naast elkaar gekleefd worden, moeten met elkaar te maken hebben. De deelnemers moeten met andere woorden het verband tussen de etiketten kunnen aantonen aan de hand van een voorbeeld.
- Ook het eerste en het laatste briefje moet met elkaar te maken hebben zodat de cirkel mooi rond is.
- Dit is een iets moeilijkere opdracht, maar als de verbanden in de cirkel juist zijn, is het wel een mooie visuele weergave van de oorzaken en gevolgen in de armoedeproblematiek.
- Als je over voldoende tijd beschikt, kan je elke cirkel met de hele groep evalueren. Anders ga je als begeleider best van groepje tot groepje om na te gaan of de verbanden tussen de verschillende armoedelinks duidelijk zijn.

Mogelijkheid 3: De armoedecirkel - Een cirkel met de hele groep

- Het is de bedoeling dat de deelnemers zich in een kring opstellen zodat de personen die naast elkaar staan één van hun armoedelinks aan elkaar kunnen linken. De deelnemers vormen op deze manier **zelf een armoedecirkel**.
- Elke deelnemer gaat eerst op zoek naar een andere deelnemer met een armoedelink (één van de 3) die samenhangt met één van zijn of haar 3 armoedelinks. (In deze werkvorm moeten de deelnemers dus niet gebruik maken van ALLE woorden, ze mogen telkens één van de drie woorden kiezen zodat er makkelijker personen te vinden zijn met bij elkaar passende links.)
- De deelnemers bespreken onderling welke armoedelinks verband kunnen houden met elkaar. De deelnemers maken best eerst een menselijke ketting. Eerst kunnen kleine 'kettinkjes' gevormd worden, met slechts enkele personen.
- Vervolgens moeten die verschillende kleine groepjes aaneengehecht worden tot een grote ketting, om tenslotte een kring te vormen.
- Als de eerste en de laatste persoon van de ketting bij het sluiten van de kring geen armoedelinks hebben waartussen verbanden te leggen zijn, kunnen andere deelnemers best van plaats verwisselen totdat de kring wel klopt.
- Zowel de persoon rechts als de persoon links van elke deelnemer moet dus in de kring een 'armoedelink' hebben die verband houdt met één van de eigen 'armoedelinks'. Aangezien

de deelnemers telkens de keuze hebben tussen 3 armoedelinks, zullen de links aan de rechterkant en die aan de linkerkant niet dezelfde zijn.

- De etiketten die uiteindelijk niet gebruikt worden of niet van toepassing zijn, worden weggehaald wanneer de kring samengesteld is, zodat duidelijk is om welk etiket het uiteindelijk wel gaat.
- Wanneer de kring volledig is, worden de verbanden tussen de verschillende armoedelinks overlopen en uitgelegd.

Stap3: Nabespreking

- Zijn alle aspecten die met armoede te maken hebben aan bod gekomen in deze workshop? Ken je er nog andere? Waar zou je ze plaatsen in het web of in de cirkel?
- Waarom is er een web/cirkel ontstaan? Wat is de belangrijkste conclusie?
(Omdat in armoede heel veel aspecten met elkaar samenhangen, het één brengt vaak het ander met zich mee, armoede is een cirkel waar je moeilijk uitgeraakt, kinderen die in arme gezinnen geboren worden, komen later meestal ook in armoede terecht: verwijzen naar term generatie-armoede ...)
- Wat is het gevolg hiervan?
(moeilijk om uit armoedecirkel te geraken als je er één keer mee te maken hebt gehad omdat zoveel armoedefactoren met elkaar samenhangen.)
- Wat zijn de belangrijkste aspecten die bijdragen tot armoede?
- Wat zou jij als eerste veranderen bij mensen die in armoede leven als je kon kiezen en de macht had om het te realiseren?
- Ken je mensen in je omgeving die in armoede leven?
- Hoe ga je daar mee om?
- Hoe wordt er in de klas/jeugdbeweging omgegaan met kinderen of jongeren uit kansarme gezinnen?
- Krijgen zij gelijke kansen?
- Hoe zou je je zelf voelen als je arm zou zijn? Wat zou je eraan doen? Hoe zou je ermee omgaan?
- Ken je organisaties in België die zich bezighouden met kansarmoede bij ons? Ken je initiatieven/campagnes/acties om kansarmen te helpen?
- Wat kan er zoal gedaan worden voor de armen bij ons? Wat kunnen we zelf doen?

Tips voor de begeleider

Voorbeelden van armoedelinks:

Onderwijs: leerproblemen, negatief zelfbeeld, niet op schoolreis kunnen gaan, BSO, buitengewoon onderwijs, geen computer thuis, andere leefwereld, spijbelen, geen hulp bij huiswerk, onbeleefd, andere woordenschat, andere taal, alleen dialect spreken, weinig vrienden, vooroordelen, geen schoolgerief, geen diploma, drop-out, ongelijke kansen, geen plaats thuis voor huiswerk, er niet bijhoren, ...

Huisvesting: krotwoning, achtergestelde buurt, kleine woning, sociale woning, elektriciteit afgesloten, geen verwarming, uit huis gezet worden, veel verhuizen, gebrek aan sanitair, ongezonde vochtige woningen, veel lawaai, weinig hygiëne, gebrek aan ruimte, geen tuin, ...

Gezin: echtscheiding, alleenstaande moeder, geen kinderopvang, veel ruzie, drankprobleem, mishandeling, plaatsgebrek, veel kinderen, plaatsing van de kinderen, jonge moeders, ongewenste zwangerschap, ouders zijn analfabeet, jeugddelinquentie, kinderen achter in ontwikkeling

Werk: werkloosheid, handenarbeid, laag loon, ontslag, interimjobs, werk-onzekerheid, discriminatie op werk, ...

Geld: laag inkomen, leefloon, OCMW, schulden, kinderbijslag, werkloosheids-uitkering, geldgebrek, budgetplanning, geen zakgeld ...

Ontspanning: geen vakanties, geen geld voor ontspanning, geen cultuur, slechte buurt om buiten te spelen, stress, rondhangen op straat ...

Gezondheid: geen geld voor ziekteverzekering, geen geld voor de dokter, geen geld voor medicijnen, ongezonde voeding, naar spoedafdeling i.p.v. dokter, vaak ziek, slechte verzorging, slechte hygiëne ...

Opmerking:

Als je denkt dat deze opdracht te moeilijk is voor de groep waar je mee wil werken, kan je deze 'armoedelinks' (of andere) op etiketten schrijven en de etiketten willekeurig uitdelen aan de deelnemers. Op die manier moeten ze zelf geen armoedelinks meer zoeken, alleen verbanden zoeken tussen de verschillende links. Het armoedeweb en de 2 werkvormen rond de armoedecirkel kunnen voor de rest op dezelfde manier uitgevoerd worden.

10. Wereldhandel

Methodiek 11: Gevecht om geld en macht

Doelstellingen:

- Inzicht hebben in de onrechtvaardige verdeling van rijkdom in de wereld.
- Inzicht hebben in de onrechtvaardigheden die voortkomen uit de ongelijke verdeling van rijkdom en macht.
- Kritisch nadenken over de oorzaken en gevolgen van armoede.
- Solidariteit voelen met mensen die het slachtoffer zijn van onrechtvaardigheid.
- Inzien dat onrechtvaardigheid en armoede samenhangen met schendingen van mensenrechten.

Tijd: 100 minuten

- Inleiding: 5 à 10 minuten
- Het gevecht: 10 minuten
- De schenkingen: 10 minuten (facultatief)
- Bespreking: 10 minuten
- Discussie: 20 minuten
- Maatregelen rangschikken: 40 minuten

Groepsgrootte: 8 à 25 deelnemers

Benodigheden:

- 120 munten (bonen – parels- damschijven)
- 5 à 6 paar sokken om handicaps te creëren
- 2 grote bladen papier en stiften (of flip chart of bord met krijt)
- papier en balpennen
- 2 grote bladen papier en stiften (of flipchart of bord met krijt)
- schema: Rijk- minder rijk- arm (bijlage 1)
- kaartjes maatregelen (bijlage 2)

Korte omschrijving:

Deze activiteit simuleert het gevecht om geld en macht en de ongelijkheid in de wereld. Deelnemers ervaren deze onrechtvaardigheid in het verzamelen van munten. Ze krijgen vervolgens de kans om munten te schenken en meer 'rechtvaardigheid' te creëren, maar in een volgende ronde zullen ze inzien dat er duurzame oplossingen gezocht moeten worden om rijkdom en macht in de wereld te herverdelen

Verloop

Stap 1: Het gevecht

- Leg uit dat het doel van het spel is zoveel mogelijk munten te verzamelen die verspreid liggen in het midden van de tafel (of op de vloer). Vertel erbij dat de munten alle rijkdom van de wereld voorstellen.
- Indien er meer dan 8 deelnemers zijn, verdeel je onder in een vijftal groepen die voor het eigenlijke gevecht 1 afgevaardigde sturen.
- Per groep mag één deelnemer de munten verzamelen en doorgeven aan een andere deelnemer van zijn groep om de munten bij te houden. Geef 2 à 3 deelnemers een sok om de hand (als er meer deelnemers zijn mag je meer mensen een paar sokken geven: ongeveer 1/4 van de groep). Zeg hen dat ze de sok aan hun hand moeten doen en ze moeten aanhouden tijdens het ganse spel. Alle deelnemers moeten één hand (zonder sok) op de rug houden. Eén deelnemer mag beide handen gebruiken. Stel elke discussie over de redenen hiervoor uit tot de nabespreking.

- Als je "Start!" roept, moeten de deelnemers zoveel mogelijk munten verzamelen (met één hand, al dan niet met sok, behalve de deelnemer die beide handen mag gebruiken). Elke speler mag de munten **één per één** oprapen, dus munten met je arm bijeenvegen is uit den boze. Dit duurt normaal gezien niet langer dan 2 minuten.
- Als alle munten opgeraapt zijn, vraag je de deelnemers aan de groep te zeggen hoeveel munten ze hebben. Op basis van die uitslag maak je de indeling in 'Rijk – een beetje rijk – arm met de nodige toelichting. Noteer de namen van alle deelnemers (of de groepen) in de juiste kolom van het schema 'Rijk – een beetje rijk – arm' met het aantal munten dat ze in hun bezit hebben (bijlage 1).
- Leg uit dat de munten die ze verzameld hebben, hun geld, macht en mogelijkheden voorstellen. Hoe meer munten, hoe meer geld, macht en mogelijkheden. Het geeft aan in welke mate ze kunnen voorzien in hun basisbehoeften (bvb. voor basisonderwijs, geschikte voeding, gezondheidszorg, huisvesting) en hun wensen kunnen vervullen (bijv. hoger onderwijs, auto's, computers, speelgoed, tv's en andere goederen). Dit geeft bijvoorbeeld de volgende rangorde:
  - **tien of meer munten** – mensen zullen in al hun basisbehoeften en in de meeste van hun 'wensen' kunnen voorzien,
  - **meer dan vijf maar minder dan tien munten** – mensen zullen in staat zijn in hun basisbehoeften te voorzien,
  - **minder dan vijf munten** – mensen zullen het moeilijk hebben om te overleven, door ziekte, door gebrek aan onderwijs, door ondervoeding en door onaangepaste huisvesting.

Stap 2: De schenkingen (facultatief)

- Zeg de deelnemers (of groepen) dat ze, als ze dit wensen, munten mogen weggeven aan anderen. Ze zijn dit echter niet verplicht. Degenen die het wel doen, worden erkend als schenkers en hun naam wordt opgenomen in een lijst van 'Milde schenkers'. Geef de deelnemers een drietal minuten de tijd om de munten te herverdelen, als ze dit willen. Vraag dan de namen van diegenen die munten hebben weggegeven en het aantal dat ze hebben weggeschonken. Schrijf de namen van de schenkers op een groot blad dat opgehangen wordt (of flipchart) of op een bord.
- Vraag of er iemand van categorie is veranderd als resultaat van de schenkingen, en noteer deze veranderingen op het schema 'Rijk – een beetje rijk – arm'. Schrap de naam (maar zorg dat de naam nog leesbaar is) in de oude categorie en voeg de naam toe aan de nieuwe categorie.

Stap 3: Nabespreking

- Begin met een korte feedback over de activiteit zelf en over wat de mensen ervan vonden.
  - Hoe voelde het om gemakkelijk (of moeilijk) de munten te verzamelen?
  - Wat dacht je van de manier waarop de munten verkregen en verdeeld werden?
  - Gebeurde dat eerlijk?
  - Facultatief: Verdienen de valsspelers een straf (bijv. diegenen die de munten met een handvol ineens bijengepakt hebben) en zo ja welke straf?
  - Wat denk je ervan dat sommigen een sok moesten aandoen over hun hand? En dat één persoon beide handen mocht gebruiken? Hadden ze even veel kans om munten te verzamelen?
  - Waarom gaf je munten weg? Om vereerd te worden? Omdat je je schuldig voelde? Iets anders? (facultatief)
  - Hoe voelden degenen zich die een schenking kregen? Waren ze dankbaar? Voelden ze zich betutteld? (facultatief)
- Ga dan verder met één of meer van de volgende vragen.

- Komt dit spel overeen met de werkelijkheid? Was dit een juiste voorstelling van de verdeling van geld en macht in de wereld?
- Wie zijn de armen en wie zijn de rijken? In ons land? In jouw land van herkomst (indien van toepassing)? In jouw gemeente? In de wereld?
- Hoe komt het dat de armen arm zijn, en de rijken rijk? Worden ze rijk/arm geboren?
- Zijn ze verstandiger/dommer? Ambitieuzer?
- In het echte leven zijn er mensen die meer of juist niet de kans hebben om geld te verdienen. Geef voorbeelden.

Stap 4: Discussie en stellingenspel

Laat de deelnemers plaatsnemen op een denkbeeldige lijn in het lokaal. Waarbij het ene uiteinde betekent dat zij helemaal akkoord gaan met de stelling en het andere uiteinde dat zij helemaal niet akkoord gaan.

Vraag hen daarna waarom ze die bepaalde positie hebben ingenomen.

Tip: begin met iemand van de grootste groep

Stellingen:

- De rijken moeten ervoor zorgen dat iedereen evenveel kans heeft om geld te verdienen, of ze nu arm of rijk geboren zijn.
- Als ik rijk ben, moet ik ervoor zorgen dat buiten mijn kinderen arme kinderen ook rijk worden door hen een deel van mijn geld te geven.
- Rijke landen moeten de arme landen meer helpen om zich te ontwikkelen.
- Arme landen moeten niet teveel geholpen worden. Ze moeten vooral zichzelf vooruit helpen.
- Arme mensen moeten niet teveel geholpen worden. Ze moeten vooral zichzelf vooruit helpen.
- Opdat ons land meer ontwikkelingshulp zou kunnen geven, wil ik wel wat meer belastingen betalen.
- Ik wil producten kopen die uit ontwikkelingslanden komen, als ik weet dat de mensen ginder er een eerlijke prijs voor kregen...ook al zijn die producten iets duurder.
- Arm word je, als je te lui bent om te werken.
- Suiker uit de arme landen moet hier goedkoop verkocht worden zelfs als dit in het nadeel komt van de suikerbietenteelt van onze landbouwers.
- Rijke landen zouden allemaal embargo's en straffen moeten opstellen voor landen die de mensenrechten schenden.
- Niet de rijke landen moeten bepalen hoe de arme landen ontwikkelen, de arme landen moeten daar zelf volledig over beschikken.
- Ongelijkheden zullen blijven bestaan, men moet er niet teveel proberen aan te doen.

Stap 4: Maatregelen rangschikken (zie bijlage 2)

Stel enkele maatregelen voor om de onrechtvaardigheden die de ongelijke verdeling van rijkdom en macht teweegbrengen op wereldvlak weg te werken. Licht ze toe waar nodig. Laat hen deze maatregelen rangschikken naargelang de prioriteit die ze eraan geven en vraag hen waarom ze die niet of wel belangrijk vinden.

Bijlage 1: Schema: Rijk- minder rijk- arm

Neem dit schema over op een groot blad papier (of flip chart) of een bord, schrijf de namen van de deelnemers of de groepen in de juiste kolom. Pas de aantallen aan volgens het aantal munten dat de groepen verworven hebben.

Rijk Van .....tot .....munten	Beetje rijk Van .....tot .....munten	Arm Van .....tot .....munten

Bijlage 2 : Kaartjes maatregelen

Rijke landen moeten verplicht worden tot meer ontwikkelings-samenwerking.	Rijke landen moeten ervoor zorgen dat hun ontwikkelings-samenwerking de situatie van de armen meer ten goede komt.
Rijke landen moeten ervoor zorgen dat de arme landen een betere prijs krijgen voor de producten die zij op de markt brengen.	Rijke landen moeten aan arme landen meer schulden kwijtschelden.
Rijke landen mogen hun basis-producten (uien, aardappelen) niet verkopen aan arme landen. De landbouwers kunnen dan er hun producten kwijt op de eigen markten.	Rijke landen moeten medisch personeel opleiden in de ontwikkelingslanden i.p.v. dokters uit hun eigen land te sturen.
Rijke landen mogen geen goedkoop veevoeder invoeren uit arme landen. Daar pleegt men rooibouw op de grond om onze runderen te voeden.	Rijke landen zouden de houtkap in de (oer)wouden moeten tegengaan: a) door een hogere houtprijs te betalen b) door toezicht te doen uitoefenen op herbebossing.
De internationale gemeenschap zou meer moeten investeren in de gezondheidssector van de arme landen.	De rijke landen zouden meer moeten investeren in het onderwijs van landen uit het zuiden.
Rijke landen moeten erop toezien dat ontwikkelingsgeld juist wordt besteed.	Rijke landen moeten hun grenzen openstellen voor producten uit de arme landen.
Arme en rijke landen moeten samen de strijd voeren tegen corruptie.	Arme landen moeten meer zeggenschap en inbreng krijgen in ontwikkelingssamenwerking.

Methodiek 12: De Eerlijke handel quiz

Doelstelling: Op een ontspannen en aangename manier kennismaken met eerlijke handel en de gevolgen hiervan voor het zuiden

De eerlijke handel quiz bestaat uit 4 rondes:

- Ronde 1: 10 kennisvragen, met afbeeldingen, filmpjes..
- Ronde 2: de doe-ronde: horen, zien, voelen en proeven
- Ronde 3: 10 kennisvragen, met afbeeldingen, filmpjes..
- Ronde 4: de puzzelronde

Tijd: ± 90 minuten

Groepsgrootte: + 8

Je kan deze quiz spelen met een onbeperkt aantal groepen van ± 5 personen. Bij grotere groepen is het handig om de quiz met meerdere personen te begeleiden.

Benodigheden

- een laptop/computer met boxen:
  - + realplayer en windows media player
- een beamer + scherm
- enkele pennen en kladpapier voor elke groep
- drie verschillende fair trade- vruchtensappen (bv. van Oxfam: worldshake, tropical en pompelmoes)
- per groep 3 glazen die je nummert van 1 tot 3
- Verschillende muziekinstrumenten (zie Doe-ronde)
- Verschillende fair trade- voedingsproducten voor de voelzakken (zie Doe-ronde)
- Enkele zakken die als 'voelzak' dienst kunnen doen
- Bijlagen (6)
  - Bijlage 1: antwoordformulier vragenronde 1
  - Bijlage 2: antwoordformulier doe- opdrachten
  - Bijlage 3: antwoordformulier vragenronde 2
  - Bijlage 4: opdracht puzzelronde
  - Bijlage 5: oplossing puzzelronde
  - Bijlage 6: overzichtslijst punten

Verloop

Stap 1: Voorbereiding:

- Maak de nodige kopieën van antwoordformulieren en puzzelronde
- Maak verschillende 'voelzakken', afhankelijk van het aantal deelnemers
- Deel de klas in naargelang het aantal groepen, op elke tafel een blad met nummer en/of naam van de groep.
- Pennen en kladpapier op elke tafel
- Laptop en beamer installeren, scherm zichtbaar opstellen voor alle groepen
- Leg in de powerpoint de juiste links naar de filmpjes OF zet de filmpjes apart klaar.
- Filmpje Bono: http://www.youtube.com/watch?v=Eih_ybKdVXU
- Filmpje Axelle Red: <http://www.youtube.com/watch?v=GDo1E0GMZ0g&feature=related>
- Filmpje De tijd loopt: <http://www.youtube.com/watch?v=rXMuLdJWllg&feature=related>
- Op elke tafel 3 glazen gevuld met 3 verschillende WW-sapjes
- Op het verbeterblad alle 'variabele' antwoorden aanvullen voor een vlotte verbetering:

- Doe-ronde:
  - welke sapjes in welk glas?
  - volgorde van de instrumenten
  - Vragenronde 2: antwoord 3: slogan van 11.11.11

Stap 2: De quiz

Geef leerlingen een korte inleiding over eerlijke handel (zie ook eerste dia's powerpoint)
De hand-outs van de powerpoint vind je in bijlage 1.

Op deze link vind je de volledige powerpoint met de quizvragen:

<http://www.vormen.org/EerlijkeHandelQuiz/>

Tips voor de begeleiders

Het kan interessant zijn om deze quiz te gebruiken in een themaweek/dag over eerlijke handel.
Mogelijke andere activiteiten:

- een bezoek aan de plaatselijke wereldwinkel;
- een bezoek aan een supermarkt waarbij leerlingen 10 producten met het FT-label moeten zoeken.
- Leerlingen organiseren zelf een 'eerlijk' ontbijt of een 'eerlijke' maaltijd

Deze Eerlijke Handel quiz werd ontwikkeld door de leden van het mondiale team van het Sint-Lutgardisinstituut te Mol. Met dank aan: Nancy, Els, Annemie en Gerda

Bijlage 1: Eerlijke Handel quiz: antwoordformulier vragenronde 1

Groep: .....

Oplossingen vragenronde 1

Vraag 1	
Vraag 2	
Vraag 3	
Vraag 4	
Vraag 5	
Vraag 6	1. a b 2. a b 3. a b
Vraag 7	
Vraag 8	
Vraag 9	
Vraag 10	- - - - - - -

Bijlage 2: Eerlijke Handel quiz: antwoordformulier doe- opdrachten

Groep: .....

Antwoordblad praktische proeven (/10)

1. Proeven

Proef de verschillende sapjes en zet de nummers op de juiste plaats.

nummer ..... Worldshake
nummer ..... Tropical
nummer ..... pomelmoes

2. Horen

Bij welke muziekinstrumenten horen volgende fragmenten:

- fragment 1 : instrument nr .....
- fragment 2 : instrument nr .....
- fragment 3 : instrument nr .....

3. Zien

Welk van de getoonde producten hoort niet thuis in een wereldwinkel?

4. Voelen

Welke 6 eerlijke producten voel je in de 'voelzak'?

1. .... 4. ....
2. .... 5. ....
3. .... 6. ....

Bijlage 3: Eerlijke Handel quiz: antwoordformulier vragenronde 2

Groep: .....

Oplossingen vragenronde 2

Vraag 1	
Vraag 2	- - - - -
Vraag 3	
Vraag 4	
Vraag 5	
Vraag 6	
Vraag 7	
Vraag 8	- -
Vraag 9	
Vraag 10	

Bijlage 4: Eerlijke Handel quiz: opdracht puzzelronde

Groep: .....

PUZZELRONDE

1. Woordzoeker (/ 4)

Zoek volgende woorden in verband met chocolade en doorstreep ze:

praline, export, overschot, Ghana, cafeïne, winst, cacaoboter, Oxfam

T	O	H	C	S	R	E	V	O	P
C	A	C	A	O	B	O	T	E	R
A	H	J	W	E	M	O	O	L	O
F	R	O	K	I	E	G	A	I	D
E	T	E	C	A	N	A	H	G	U
I	N	D	E	O	I	S	K	R	C
N	A	O	X	W	L	A	T	O	E
E	I	F	E	E	A	A	K	A	N
L	A	G	R	O	R	K	D	I	T
M	L	T	R	O	P	X	E	E	B

2. Anagrammen (/2)

a) Wat is het beroep van BO ROC uit ACAE?

.....

b) In welk Zuid-Amerikaans land woont de persoon die volgend naamkaartje laat vallen?

NINA E. TEGIR

.....

3. Logo (/1)

Welk logo vind je terug op producten van eerlijke handel? Omcirkel.

4.
(/2)

Doordenkertjes

a) In een donkere kamer liggen 10 repen zwarte chocolade en 8 repen witte chocolade. Alle repen liggen door elkaar en de kamer kan niet worden verlicht. Je wil 2 repen van dezelfde kleur hebben. Hoeveel repen zal je minimum uit de kamer moeten halen om zeker te zijn dat je er 2 van dezelfde kleur hebt?

.....

b) Een arme imkerboer uit Mexico heeft niet voldoende geld om sigaretten te kopen. Hij kan 1 sigaret rollen van 6 peukjes. Hoeveel sigaretten rolt hij van 36 peukjes?

.....

5. Rebus (/1)

.....

-R

+

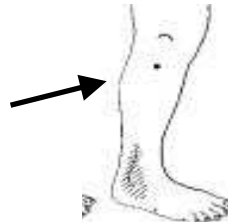
- SC

-K

- N

-K

Bijlage 5: Eerlijke Handel quiz: oplossing puzzelronde

Groep: .....

PUZZELRONDE

1. Woordzoeker (/ 4)

2. Anagrammen (/2)

a) Wat is het beroep van BO ROC uit ACAE?

CACAOBOER

b) In welk Zuid-Amerikaans land woont de persoon die volgend naamkaartje laat vallen?

ARGENTINIE

3. Logo (/1)

Welk logo vind je terug op producten van eerlijke handel? Omcirkel.

XXXXXXXX

4. Doordenkertjes (/2)

a) In een donkere kamer liggen 10 repen zwarte chocolade en 8 repen witte chocolade. Alle repen liggen door elkaar en de kamer kan niet worden verlicht. Je wil 2 repen van dezelfde kleur hebben. Hoeveel repen zal je minimum uit de kamer moeten halen om zeker te zijn dat je er 2 van dezelfde kleur hebt?

Oplossing: 3 repen

b) Een arme imkerboer uit Mexico heeft niet voldoende geld om sigaretten te kopen. Hij kan 1 sigaret rollen van 6 peukjes.

Hoeveel sigaretten rolt hij van 36 peukjes?

Oplossing: Hij kan 7 sigaretten rollen van 36 peukjes: 6 sigaretten van de 36 peukjes die hij heft en vervolgens nog 1 sigaret van de 6 nieuwe peukjes.

5. Rebus (/1)

Oplossing: HELP ARMOEDE DE WERELD UIT

Bijlage 6: Eerlijke Handel quiz: overzichtslijst punten

Vragenronde 1		gr 1	gr 2	gr 3	gr 4	gr 5	gr 6	gr 7	gr 8	gr 9	gr 10
1	Antwoord 2										
2	Een uur										
3	Antwoord 1										
4	Antwoord 1										
5	Antwoord 2										
6	foto 1 a										
	foto 1 b										
	foto 2 a										
	foto 2 b										
	foto 3 a										
	foto 3 b	/3									
7	Antwoord 3										
8	Suikerriet										
9	Een banaan										
10	Costa Rica - Guatemala - Chili										
	Bolivia - Honduras - Peru										
	Nicaragua - Zuid-Zfrika	/4									
	Totaal (15)										
Doeronde		gr 1	gr 2	gr 3	gr 4	gr 5	gr 6	gr 7	gr 8	gr 9	gr 10
P1	Wordlshake nr										
P2	Tropical nr										
P3	Pompelmoes nr										
H1	Instrument 1 nr										
H2	Instrument 2 nr										
H3	Instrument 3 nr										
Z	Flesje minute maid										
V	..... - ..... -										
	.....- .....- ..... /3										
Totaal (10)											
Tussentotaal (25)											

Vragenronde 2		gr 1	gr 2	gr 3	gr 4	gr 5	gr 6	gr 7	gr 8	gr 9	gr 10
1	Afrika										
2	Rijst - Chocolade - koffie - thee - suiker - wijn - honing - ... /3										
3	.....										
4	Antwoord 3										
5	Axelle Red										
6	Eerlijk duurt het langst										
7	Antwoord 1										
8	Guy Mortier - Roos Van Acker										
	Philip Peeters - Tine Embrechts										
	Stijn Coninckx - Nic Balthazar -										
	Erik Van Looy - Geena Lisa -										
	Sarah Bettens - I. Van Hoecke										
	Kristin Hemmerechts - An Miller - R. V. Oudenhoven /2										
9	Honing										
10	Slogan /3										
Totaal (15)											
Tussentotaal (40)											
Puzzelronde		gr 1	gr 2	gr 3	gr 4	gr 5	gr 6	gr 7	gr 8	gr 9	gr 10
W	woordzoeker / 4										
A1	cacaoboer										
A2	Argentinië										
L	logo 1										
DD1	3										
DD2	7										
R	Help armoede de wereld uit										
Totaal (10)											
Algemeen totaal (50 punten)											

11. Ongelijke behandeling op basis van gender en leeftijd

Methodiek 13: Loon naar werk of Antonio en Ali

Op onderstaande link vind je een leuk filmpje waarmee je deze methodiek over genderongelijkheid kan inleiden: <http://www.youtube.com/watch?v=E0XdK-vKu-Q>

Doelstellingen:

- deelnemers confronteren met de realiteit van discriminatie op de werkvloer op basis van leeftijd en geslacht
- nagaan of discriminatie op basis van leeftijd of geslacht toegelaten kan worden of niet
- solidariteit, gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid promoten

Tijd: 90 minuten

Groepsgrootte: 4 +

Kort overzicht:

In deze simulatie worden mensen geconfronteerd met de realiteit van de arbeidsmarkt. De volgende thema's komen aan bod:

- verschillend loon voor dezelfde job
- discriminatie op de werkvloer
- lageloon- politiek voor jonge werknemers

Benodigheden:

- kopie van het loonbarema voor elke deelnemer (bijlage 1)
- 1 etiket voor elke deelnemer/werker met daarop leeftijd en geslacht van de arbeider(zie loonbarema)
- Balpennen
- geld (bijlage 2)
- Bedenk een taak die de deelnemers moeten uitvoeren (voorbeelden zie verder).
- Achtergrondinformatie (bijlage 3)

Verloop:

Stap 1:

- Leg aan de deelnemers uit dat ze arbeiders zijn en jij hun baas, m.a.w., dat ze voor jou zullen werken. Op het einde van het werk zal iedereen worden betaald. Deel willekeurig etiketten uit, één voor iedere deelnemer.
- Leg de taak uit en verzeker je ervan dat iedereen weet wat hij/zij moet doen.
- Laat de deelnemers aan het werk beginnen.
- Wanneer de taak is uitgevoerd moet iedereen in een rij gaan staan om betaald te worden. Betaal iedereen volgens leeftijd en geslacht zoals bepaald in het loonbarema. Tel het geld luidop zodat iedereen kan horen wat de ander betaald wordt.
- Indien deelnemers vragen beginnen te stellen of beginnen te klagen, geef dan een korte uitleg, maar raak niet betrokken in de discussie.
- Evalueer zelf hoe ver je mag gaan maar stop wanneer de gemoederen té verhit raken. Geef iedereen de tijd om te kalmeren en uit zijn/haar rol te stappen, ga daarna in een kring zitten voor de nabespreking.

Stap 2: Nabespreking:

Hou de bespreking in fasen. Begin met een bespreking van de simulatie zelf.

- Hoe voelde het aan meer of minder geld dan andere arbeiders te ontvangen voor hetzelfde werk?
- Waarom ontvingen sommigen meer of minder dan anderen? Waarom gebeurde dit ?

- Hoe voelde het meer te krijgen dan de anderen ? Hoe voelde het minder te krijgen dan de anderen ?
- Gebeurt dit soort van discriminatie op de werkvloer bij ons?

Voer een tweede gesprek ditmaal over verloning op basis van geslacht.

- Kan het gerechtvaardigd worden dat mannen en vrouwen verschillend worden betaald om hetzelfde werk te doen ? Waarom ? Waarom niet ? Wanneer ?
- Indien een man het werk beter uitvoert dan een vrouw, is dit dan een reden om de vrouw minder te betalen dan de man ?
- Indien de man beter gekwalificeerd is dan de vrouw betekent dit dan dat hij beter zou moeten betaald worden ?
- Denk je dat er soorten jobs zijn die uitsluitend bestemd zouden moeten zijn voor mannen ? Waarom ? Waarom niet ? Indien ja, welke jobs ?
- Denk je dat er soorten jobs zijn die uitsluitend bestemd zouden moeten zijn voor vrouwen ? Waarom ? Waarom niet ? Indien ja, welke jobs ?
- Denk je dat de praktijk van positieve discriminatie gerechtvaardigd is om een mentaliteitsverandering teweeg te brengen ?

Voer een derde gesprek, ditmaal over verloning op basis van leeftijd.

- Wordt bij ons een beleid gevoerd van verschillend loon naargelang de leeftijd. Indien niet, moet dit er dan komen volgens jou ?
- Wat is de redenering achter dit soort beleid, vooral waar het jonge mensen betreft ?
- Wat denk je van dit soort beleid? Goed, slecht, noodzakelijk, niet noodzakelijk? Geef redenen.

Voorbeelden van taken

- Het bord afwassen en er netjes een bepaalde zin op schrijven
- Boeken van een boekenplank halen en in een doos stoppen. De doos naar de andere kant van het lokaal dragen en de boeken op een andere boekenplank uitstallen
- Een papieren vliegtuigje of hoedje maken
- Drie verschillende soorten boombladeren verzamelen en op een blad kleven
- De betekenis van een woord opzoeken in een woordenboek en op een blad papier schrijven. Indien je verschillende woorden kiest die verband houden met mensenrechten dan heb je op het einde van de activiteit meteen een (relevante) woordenlijst !

Wanneer je de lonen uitbetaalt en een verklaring moet geven voor de salarisverschillen, zal je redenen moeten bedenken. Deze kunnen echt zijn of gefantaseerd.

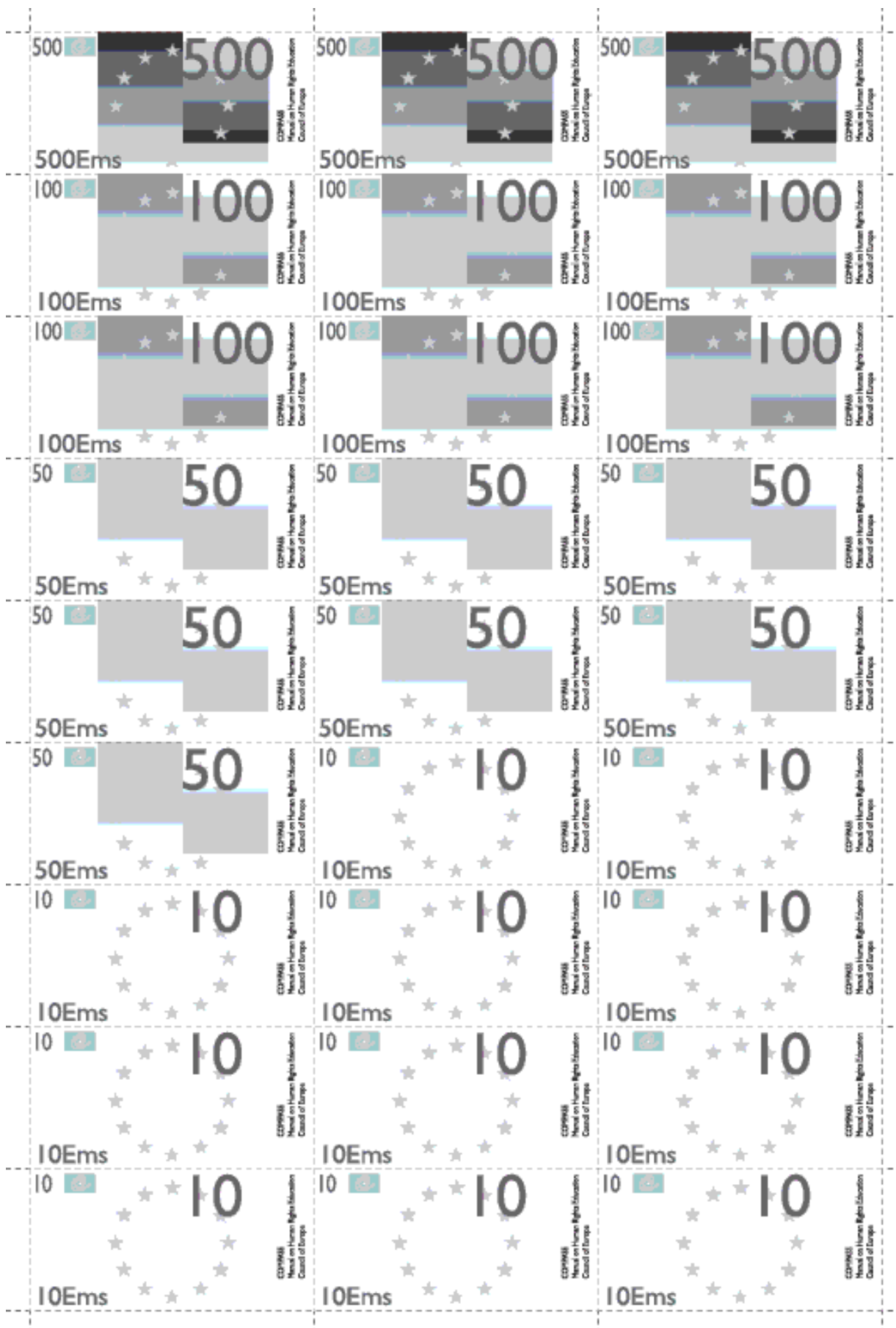
Bijvoorbeeld:

- Iemand die struikelt krijgt minder.
- Iemand die glimlacht en er gelukkig uitziet krijgt meer.
- Het is dinsdag!

Bijlage 1: Loonbarema's

Beloning van werknemers op basis van geslacht en leeftijd			
	Geslacht	Leeftijd	Loon in Ems
1.	Man	35	100
2.	Vrouw	16	30
3.	Man	22	70
4.	Vrouw	32	30
5.	Man	16	50
6.	Vrouw	19	60
7.	Man	26	100
8.	Man	20	70
9.	Vrouw	24	80
10.	Man	37	100
11.	Vrouw	17	30
12.	Vrouw	23	80

Bijlage 2: E- geld

Bijlage 3: Achtergrondinformatie

De knelpunten in verband met de ongelijkheid van de lonen van werknemers verschillen van land tot land en verschilt volgens het soort van discriminatie, op basis van geslacht of op basis van leeftijd.

Discriminatie op basis van geslacht is niets meer dan een bewijs van discriminatie van vrouwen in het algemeen. Historisch gezien werden vrouwen op sociaal, politiek en economisch vlak benadeeld. Voorbeelden van discriminatie tegen vrouwen op de werkvloer zijn het discrimineren bij de selectie en het interviewen van sollicitanten, het discrimineren bij promotie en het feit dat vrouwen gemiddeld lagere lonen krijgen dan mannen. Wanneer vrouwen voor dezelfde job minder geld krijgen dan mannen betekent dit een schending van het recht op een rechtvaardig loon.

Als werknemers hebben ook jonge mensen recht op een rechtvaardig loon. De situatie is hier echter complex en verschilt van land tot land. Algemeen gesproken ligt het werkloosheidscijfer hoger bij jongeren dan bij volwassenen. Ondanks het feit dat het principe van gelijk loon voor gelijk werk algemeen wordt gehuldigd, wordt de verloning van jongeren als een speciaal geval beschouwd en voeren veel landen een beleid waarbij jongere werknemers voor hetzelfde werk minder worden betaald dan volwassenen.

Dit beleid wordt gerechtvaardigd door twee redenen. Enerzijds is er de bedoeling jongeren zo lang mogelijk van de arbeidsmarkt weg te houden om hen aan te sporen langer te studeren en een goede opleiding te genieten. Anderzijds moet het voor de werkgevers aantrekkelijk blijven laaggeschoolde jongeren aan te werven die anders op straat blijven lopen en problemen voor de overheid creëren.

De toepassing van dit soort beleid en het succes ervan bij het naar beneden halen van de jeugdwerkloosheid variëren van land tot land.

Het Europees Comité voor Sociale Rechten dat het Europees Sociaal Handvest in de praktijk moet omzetten ziet lagere lonen voor jongeren niet als onverzoenlijk met het recht op een rechtvaardig loon, zolang het verschil redelijk blijft en de kloof snel wordt gedicht. Bijvoorbeeld, een jongerenloon dat 30 % lager ligt dan het beginloon van een volwassene wordt als aanvaardbaar beschouwd voor 15-tot 16-jarigen. Voor 16-tot 20-jarigen mag het verschil 20% niet overtreffen. De lonen van jongeren zijn niet altijd laag. Er zijn veel goed opgeleide jongeren die veel verdienen. Té veel in de ogen van sommige mensen ! Bijvoorbeeld, jongeren floreren in de sector van nieuwe technologieën en krijgen een veel hoger loon dan ouderen die bijna de pensioenleeftijd hebben bereikt.

Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten

Artikel 7

"De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op billijke en gunstige arbeidsvoorwaarden, die in het bijzonder het volgende waarborgen:
een beloning die alle werknemers als minimum het volgende verschaft:
een billijk loon en gelijke beloning voor werk van gelijke waarde zonder onderscheid van welke aard ook; in het bijzonder dienen aan vrouwen arbeidsvoorwaarden te worden gewaarborgd die niet onderdoen voor die welke op mannen van toepassing zijn, met gelijke beloning voor gelijk werk."

Europees Sociaal Handvest

Artikel 7 (5)

Het recht van jeugdige werknemers en leerlingen op een billijke beloning, of andere passende uitkeringen.

Artikel 8 (3)

Het recht van werkende vrouwen op bescherming tegen discriminatie inzake verloning tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers.

Meer info: <http://www.vormen.org/Kompas/PDFfiles/Hoofdstuk5.pdf>

12. Procesdoelen en VOET

Onderstaande procesdoelen en VOET worden gerealiseerd tijdens het behandelen van de verschillende thema's en methodieken uit dit pakket:

1. Mensen- en jongerenrechten algemeen

Procesdoelen

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.3.: Ontdekken van mensenrechten

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 1: www.rechtisnietkrom.be

(Zie methodiek 2 tem 5)

2. Ontstaan van mensenrechten

Procesdoelen

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.3.: Ontdekken van mensenrechten

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 2: Mensenrechten, wie verzint het?

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1-1

Context 2: Mentale gezondheid: 1-3

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 2-3-9

Context 5: Politiek-juridische samenleving: 3-4-5

Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

3. Rechten en verantwoordelijkheden

Procesdoelen

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.3.: Ontdekken van mensenrechten

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 3: Ik wil, ik mag, ik moet...

Context 2: Mentale gezondheid: 1-3-4

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 1-2-3-9

Context 5: Politiek-juridische samenleving: 2-3-4-5

Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

4. Toepassingen en schendingen van mensenrechten

Procesdoelen

Procesdoel 2: Moreel denken tegen de onverschilligheid, voor betrokkenheid

Bijzonder procesdoel 2.1.: Exploreren, verkennen en integreren van waarden

Bijzonder procesdoel 2.3.: Ontwikkelen van morele beleving en inleving

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.1.: Exploreren, verkennen en integreren van de mogelijkheden van de mens

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 4: Heeft iedereen recht op jongerenrechten?

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-6

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 4-6

Context 5: Politiek-juridische samenleving: 2-3-4-5

Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

5. jongerenrechtenorganisaties en millenniumdoelen

Procesdoelen

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.3.: Ontdekken van mensenrechten

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 5: Wie werkt er mee aan jongerenrechten?

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-6-7.

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 1-2-6-9-10-11

Context 5: Politiek-juridische samenleving: 2-3-4-5

Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3-5

6. Recht op onderwijs

Procesdoelen

Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen

Bijzonder procesdoel 3.3.: Ontdekken van mensenrechten

Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 6: Ganzenbordspel

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-6

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 1-2-3-6

Context 5: Politiek-juridische samenleving: 1-2-3-4
Context 7: Socioculturele samenleving:1-2-3

7. Persoonlijke identiteit en verscheidenheid

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 7 : Zoeken naar overeenkomsten en verschillen ontdekken

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1
Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-6
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 3- 6- 9
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

8. Discriminatie

Procesdoelen

Procesdoel 2: Moreel denken tegen de onverschilligheid, voor betrokkenheid
Bijzonder procesdoel 2.1.: Exploreren, verkennen en integreren van waarden
Bijzonder procesdoel 2.3.: Ontwikkelen van morele beleving en inleving
Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen
Bijzonder procesdoel 3.1.: Exploreren, verkennen en integreren van de mogelijkheden van de mens
Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties
Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 8 : een vreemde eend in de bijt

Context 2: Mentale gezondheid:1-2-3-6
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 4-6.
Context 5: Politiek-juridische samenleving: 2-3-4-5
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

9. Armoede

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 9 : Horoscoop in de armoede

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-7
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 3
Context 5: Politiek-juridische samenleving:2-3-4-5
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3.

Methodiek 10: Armoedeweg

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-7
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 3
Context 5: Politiek-juridische samenleving: 3-4-5
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-3-5

10. Wereldhandel

Procesdoelen

Procesdoel 2: Moreel denken tegen de onverschilligheid, voor betrokkenheid
Bijzonder procesdoel 2.1.: Exploreren, verkennen en integreren van waarden
Bijzonder procesdoel 2.2.: Ontdekken van morele problemen
Bijzonder procesdoel 2.3.: Ontwikkelen van morele beleving en inleving
Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 11: Het gevecht om geld en macht

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1
Context 2: Mentale gezondheid: 3-6
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 1-3
Context 5: Politiek-juridische samenleving: 1-2
Context 6: Socio-economische samenleving: 1-2-3-8-9
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3-5

Methodiek 12: De eerlijke handel quiz

Context 1: Lichamelijke gezondheid en veiligheid: 1 1.
Context 2: Mentale gezondheid: 3-6-8
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 1-3
Context 5: Politiek-juridische samenleving: 1-2
Context 6: Socio-economische samenleving: 1-2-3-8-9

11. Ongelijke behandeling op basis van gender en leeftijd

Procesdoelen

Procesdoel 1: Vrij en zelfstandig leren denken en handelen
Bijzonder procesdoel 1.2.:Denken
Bijzonder procesdoel 1.3.: Handelen
Procesdoel 2: Moreel denken tegen de onverschilligheid, voor betrokkenheid
Bijzonder procesdoel 2.1.: Exploreren, verkennen in integreren van waarden
Procesdoel 3: Humaniseren van het samenleven met anderen
Bijzonder procesdoel 3.1.: Exploreren, verkennen en integreren van de mogelijkheden van de mens
Procesdoel 4: Verantwoordelijkheid voor huidige en toekomstige generaties
Bijzonder procesdoel 4.1.: Verantwoordelijkheid tegenover zichzelf
Bijzonder procesdoel 4.2.: Eerbied voor anderen

Vakoverschrijdende eindtermen

Methodiek 13: Loon naar werk

Context 2: Mentale gezondheid: 1-2-3-6
Context 3: Sociorelationele ontwikkeling: 4-6.
Context 5: Politiek-juridische samenleving: 2-3-4-5
Context 7: Socioculturele samenleving: 1-2-3

13. Bibliografie

- Vormen vzw, *Kompas, handleiding voor mensenrechteneducatie met jongeren*, 2005, vertaling van 'COMPASS, A Manual on Human Rights Education with Young People', Council of Europe 2005
- Vormen vzw, *RECHT-vaardig, menswaardig, Educatief pakket rond economische en sociale rechten*, 2006
- Dorset Education Service, *Curriculum Resources Pack: Cultures and Lifestyles*, Dorset, Engeland.
- Vormen vzw, *Allemaal anders, allemaal gelijk*, 2001, vertaling van 'All different, all equal. Education Pack', Council of Europe